

Naslovno stran narisal Maksim Gaspari, vinjete izdelal Janez Trpin.

Razpis nagrad.

Razpisujemo troje nagrad za rešilce ugank.

Prvi izžrebani dobi uro;

drugi polnilno pero;

tretji mladinsko knjigo.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejemajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko udruženje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Strukelj.

**† Viteški kralj
Aleksander I. Zedinitelj**

Padel je kakor pade junak na bojnem polju v službi svoje domovine in za svoj narod.

Niso ga zrušili napori trdega vojaškega življenja v balkanskih vojnah, niti ni klonil v viharju svetovnega klanja; glad in mrz na potu preko albanskih gora, kjer je delil usodo z zadnjim prostakom, ga ni strl — ugonobile so ga zahrbtnne svinčenke brezvestnega zločinca.

Njega ni več, našega kralja Matjaža, ki je v zmagovitem pohodu pomandral na čelu svoje armade vse dedne sovražnike naše domovine in nam prinesel svobodo, po kateri smo hrepeneli dolga stoletja.

Njega ni več, ki je dvignil prapor miru in prehodil dežele in države, da bi pridobil še druge za ohranitev miru, ki ga je človeštvo tako zelo potrebno.

Glasnika miru ni več!

Postal je žrtev tistih, ki nočejo miru! Umrl je sredi dela za mir in tik ob cilju, ko so kali njegovega truda že začele zeleneti in roditi plemeniti sad.

Njega ni več, ki je bolj kot kdorkoli veroval v veliko bodočnost naše domovine.

Nikoli več ne bomo čuli iz njegovih ust besed, ki jih je naslovil na mladino:
»da smo eno in da smo odločeni do kraja braniti edinstvo in svobodo našega naroda. Zato naj se nihče ne prevari in ne dvomi v te moje besede! Pozabimo vse, kar nas je v prošlosti ločilo in postavimo se vsi v službo velike zaobljube: čuvati in jačiti veliko in milo domovino Jugoslavijo.«

Naš kralj Aleksander je mrtev, toda morilci niso dosegli svojega namena! Njegovo delo, njegovo življenje je zapustilo v srcih milijonov državljanov odmev, ki ga ne zruši nobena sila več. Vsi ti milijoni vedo, da jim je poslednja volja mrtvega kralja zapustila nalogo, v katero vsi verujemo: ohraniti domovino in jo privedi tja, kamor jo je hotel privedi on, naš nesmrtni vodja: v veliko in srečno bodočnost.

Jugoslavija žaluje za svojim velikim kraljem, toda v tej žalosti ne bo klonila.

Globoko v srce nas je sovražnik zadel in prizadejal nam je neizmerno bolečino. Ali ta bolečina je kakor razodetje:

Gospod in berač, možje in žene, otroci in starčki so na mah spoznali, da smo ena sama družina, ki je izgubila dobrega očeta. Koprena je padla z naših oči in spoznali smo v teh težkih dneh, kaj smo dolžni državi, naši ljubljeni domovini, materi Jugoslaviji.

Skupna bolečina nas je združila. Zaradi tega Jugoslavija živi! Ne živi le v naših src, živi zares in bo živela, dokler bo živel jugoslovanski rod.

Naš modri kralj Aleksander je umrl, ali na njegovo mesto je že stopil njegov sin kralj Peter II., da nadaljuje delo slavnega očeta.

Zbrani okrog novega vladarja, prisegamo, da si hočemo zapisati neizbrisno v srce zadnje veliko sporočilo mrtvega kralja:

Čuvajte Jugoslavijo!

Njegovo Veličanstvo kralj Peter II.

»Peter mora delati vse, kar delajo njegovi šolski tovariši. Ne more biti nikake izjeme, ker je prestolonaslednik! Pri delu se ne sme odvajati od ostalih otrok. Najprej dolžnost, potem vse drugo!«

S temi besedami je blagopokojni kralj Aleksander I. poslal prestolonaslednika Petra v šolo, najprej v osnovno doma, nato v višjo v London.

Ali komaj so njegove otroške oči pogledale v nov svet, komaj se je dobro spoznal z novimi sošolci v tujini, je pretresla njegovo mlado dušo prestrašna vest: Očeta so Ti ubili, mladi Peterček. In se je vrnil, da prevzame oporoko blagopokojnega velikega očeta in nam čuva Jugoslavijo.

Težke dolžnosti so padle na rame mladega kralja. Ali mi vemo, da je jugoslovanske krvi in ne bo klonil pod njihovo težo. V nas živi vera, da jim bo kos in da bo izvršil nalogo, ki si jo je začrtal njegov veliki oče.

Nov veliki vodja stopa pred štirinajstmilijonski jugoslovanski narod, nov znanilec jugoslovanske bodočnosti je zastavil svoj sokolski korak. Združen v žalosti se zgrinja narod okrog njega in mu prisega zvestobo.

Naj živi kralj Peter II.!

11. oktobra 1934

V viharju plava z mrtvim kraljem rakev;
nekod s kraljico v črnem vlak spè v noč;
nekje je mlad, mlad kraljevič zaplakal;
tu moli narod ves: „Bog, daj mu moč!“

Oton Župančič

Alojz Gradnik:

Pismo z onega sveta

Dragi moji otroci!

Na steni Vaše šolske sobe gledate še vedno mojo podobo. Ali jaz sem že daleč, daleč od Vaše zemlje. Neizmerni prostori in neskončne daljave me ločijo od Vas. Teh besed, ki so za Vas, moji dragi, moje zadnje sporočilo, ne bodo prinesli k Vam ne dirjajoči vlaki ne krila urnih letal ne čez ravnine in gore razpete žice ne nevidne struje zračnih valov. Izročil sem jih po vsemirju valujočim vetrovom in oblakom in žarkom nebeških zvezd. Vem, da bodo samo tako prišle naravnost do Vaših src. O, kako rad bi Vam povedal te poslednje besede iz oči v oči, kako rad bi videl še enkrat Vaša mlada, žareča lica in kako rad bi poslušal Vaš smeh in Vaš vrisk enak smehu in vrisku mojih treh sinov Petra, Toma in Andreja. Ali joj, nikdar, nikoli več ne pojde moja pot skozi Vašo belo Ljubljano, nikdar več ne

bom gledal iz Suvobora na cerkvico sredi blejskega jezera, nikdar več ne bom stopal za divjimi kozami po belem grušču triglavskega pogorja in nikdar več ne bom v senci Grintavca in Planjave poslušal žuborenja Kamniške Bistrice. Zasnul sem in se zbudil v tem rajskem domu, ki je tudi dom vseh Vaših pradedov. — O, koliko jih je med Vami, ki imajo tu tudi mamico ali očeta — in ki je domovanje tudi teh Vaših velikih učiteljev in vodnikov: Trubarja, Prešerna, Vodnika, Levstika, Gregorčiča, Aškerca, Cankarja in Janeza Kreka. Njim in še mnogim drugim, ki so vse svoje življenje delali in trpeli za svoj narod, sem se zdaj pridružil jaz. Tu ne poznamo več dela in trpljenja ne skrbi in nadlog. Ali povem Vam, dragi otroci, da mi je bil ta počitek prezgodaj naklonjen. Rad bi bil še vodil zgradbo te naše nedokončane Jugoslavije, še bi ji bil rad posvečal vse svoje sile, vse svoje sposobnosti, vso svojo ljubezen in vse svoje srce za njen procvit, kulturo in blagostanje, da bi izvršil s tem sveto naročilo Janeza Kreka. Vsemogočni Bog je hotel, da tega dela ne končam sam in da ga nadaljuje moj sin Peter. Tudi on je zdaj še mlad in neizkušen, kakor ste mladi in neizkušeni Vi, njegovi vrstniki. Ali skrbite, da bodo Vaše mišice, zdaj še tako šibke, z vztrajno in odporno vežbo jeklene ko železo. Skrbite, da bo Vaš um bister in veder in da bodo Vaša srca vedno pogumna in poštena. Samo tako boste lahko tudi Vi nekoč zidarji in čuvarji te velike veličastne zgradbe Jugoslavije in samo tako se bo lahko zgodilo, da bo moj sin in zdaj Vaš novi kralj Peter, če ga boste tako ljubili, kakor mene, dokončal delo, ki sem ga jaz začel. Potem bodo tudi pomirjene duše tistih stotisočev, ki so na bojnih poljanah storili junaško smrt zato, da boste lahko v miru in svobodi gospodarji zemlje, ki so jo oni posvetili s svojo srčno krvjo.

Ljubite to zemljo, ljubite Vašo domovino. To je zemlja, ki hrani kosti Vaših očetov in dedov, to je prostor, kjer se govori jezik, s katerim Vas je mati uspravala v zibelki in Vam v naročju šepetala prve besede. Ljubite Vašo domovino, ljubite in čuvajte Jugoslavijo! Ona ni še dograjena. Ni še dovolj visoka in ni še dovolj široka. Ona je še kakor obljubljena dežela, v katero še niso vsi vstopili. Poslavljaljoč se od Vaše zemlje, sem jo pozdravil od daleč s trdno zavestjo v srcu, da boste šele Vi, dragi otroci, Vi ki ste bili ves moj up in vsa moja vera, zadovoljni in srečni poklenili na njena sveta tla.

† Aleksander I.

NARICALJKA NA GROB
NJEGOVEMU VELIČANSTVU KRALJU ALEKSANDRU PRVEMU,
VITEŠKEMU ZEDINITELJU JUGOSLAVIJE.

Mrtvo Veličanstvo, visoki Gospod naš in Kralj,

junaški Vojvoda sebi vdanih rodov, Oče osirotele Jugoslavije, Vitez naš prvi!

Slava Ti! Slava Ti! Slava Ti!

Lastovke, te ptice naše sreče, so odletele s Teboj. Ptice naše sreče se bodo vrnille. Le Tebe, naš ljubljeni kralj, ne bo nič več nazaj. O! Naše rože se osipajo. Svojo zadnjo lepoto trosijo na Tvoj krvavi grob. O!

Mrtvo Veličanstvo, visoki Gospod naš in Kralj,

junaški Vojvoda sebi vdanih rodov, Oče zapuščene Domovine, Vitez naš prvi!

Slava Ti! Slava Ti! Slava Ti!

Sonce, ki je šlo s Teboj v zaton, jutri bo vzšlo v novi zarji. Ti, sonce naše, ne vzideš nič več. O!

Zelena zemlja odмира. Svoje zadnje bogastvo usipa na Tvoj krvavi grob. O!

Mrtvo Veličanstvo, visoki Gospod naš in Kralj,

junaški Vojvoda sebi vdanih rodov, Oče svoje Domovine, Vitez naš prvi!

Slava Ti! Slava Ti! Slava Ti!

Padel si, padel, Junák, zadet zahrbtno v višini! Tvoj silni padec je potresel v tečaje in duše ves svet. O!

Kaj res ni srdi mejá in sovraštvu skritega konca? Ah, doklej naj črtí in naše Najboljše mori? O!

Mrtvo Veličanstvo, visoki Gospod naš in Kralj,

junaški Vojvoda sebi vdanih rodov, Oče vélike Jugoslavije, Vitez naš prvi!

Slava Ti! Slava Ti! Slava Ti!

Strta je Tvojega življenja perot... Tvoja ljubezen ni ubita! Tvoja ljubezen v vse veke živi! V naših srcih živi! Tvoj svetli lik bo sijál nam, mlademu rodu. Tvoj zadnji opomin nam bo do zadnjega svet! Bolj ko smo ljubili Te živega, Te ljubimo mrtvega:

Naš Véliki Živi! Slava Ti! Slava Ti! Slava Ti!

Iz življenja Kralja Aleksandra

Življenje našega kralja Aleksandra je bilo izredno bogato, bogato predvsem po delu, naporih in skrbih. Že v zgodnji mladosti ga je pograbilo življenje z vso svojo resnostjo in ga potegnilo v svoj burni vrtinec. Ni mu bilo usojeno, da bi užival lepa in mirna leta prestolonasledništva, kakor mnogi drugi principi vladarskih rodbin.

Rodil se je kralj Aleksander dne 17. decembra 1888. na Cetinju kot drugi sin tedanjega kneza Petra Karadjordjevića in njegove soproge Ljubice Zorke, hčerke črnogorskega kralja Nikole. Kakor vsem svojim otrokom, je bil tudi Aleksandru prvi in najboljši učitelj njegov uzvišeni oče sam.

Po smrti svoje matere je preživel princ Aleksander svojo prvo mladost v Ženevi na obalah Lemanskega jezera. Že kot otrok je spoznaval ljudi in življenje. Igral se je z mestno deco in tudi pozneje, ko se je šolal na liceju, se je mnogo družil s šolskimi tovariši. Tako je princ že zgodaj stopil v življenje, ki je mnogim vladarskim sinovom ostalo prikrilo.

Še mlad je šel Aleksander skupno s svojim bratom Djordjem v Petrograd, kjer sta bila oba v zboru dvorskih pažev pri poslednjem ruskem carju Nikolaju II. Kasneje je skupno s svojim očetom kraljem Petrom živel v izgnanstvu v Ženevi in se je tam posvetil temeljitemu učenju. Umevno je, da se je še prav posebno poglobil v vprašanja srbskega in drugih jugoslovenskih plemen. Svoje obzorje si je vedno iznova razširjal s potovanji v vsa kulturna središča Evrope.

Ko je po smrti zadnjega Obrenovića srbski narod pozval na prestol Petra Karadjordjevića in mu izročil kraljevsko žezlo, se je z očetom vrnil v domovino tudi princ Aleksander. Tudi v Beogradu je kraljevič živel tiho in skromno. Vztrajno je nadaljeval studije, v katere je sedaj pritegnil zlasti vojaške vede. Dne 27. marca 1909. pa je postal kraljevič Aleksander prestolonaslednik, ko se je bil njegov starejši brat kraljevič Djordje odrekel pravici do prestola.

S tem je bil konec mirnih mladostnih dni za bodočega vladarja, ki se je moral zdaj posvetiti pripravam za težki poklic, ki ga je čakal. Mnogo časa za to ni imel, kajti že dobra tri leta kasneje so izbruhnile balkanske vojne. Že v začetku teh vojn, je l. 1912. prestolonaslednik stopil na čelo I. armije in jo vodil v zmago. Njegova armija je na Kumanovem razbila turško-vargarsko vojsko in kraljevič je kot zmagovalec dospel v Skoplje. Ves čas je delil z vojniki vse napore vojaškega življenja. To je bila najdragocenejša šola v življenju bodočega vladarja.

Izmučena od dveh vojn je Srbija l. 1914. mislila na vse drugo prej, kakor pa na vojno. Preveč je bila izmučena. Vse je bilo trudno in si je želelo miru. Kralj Peter je hudo trpel od revmatizma, ki ga je dobil še v francosko-nemški vojni. Zato je dne 11. junija 1914. leta prepustil vladarske poste prestolonasledniku Aleksandru. Tudi so osebni napori in skrbi v vojnah leta 1912. in 1913. tako vplivali na njegovo zdravstveno stanje, da je bil potreben odmora. Avstro-ogrski ultimát je našel Srbijo popolnoma nepripravljeno, vojna napoved 28. julija 1914. pa je bila zavraten napad na izčrpano državo. Že začetek svetovne vojne je bil strašen. Oktobra 1915 je bila fronta dolga že 1500 km. Najusodnejše pa je bilo leto 1916. Izčrpana srbska vojska se je obupno borila in vse njene nade so se oklepale zavezniške pomoči, ki naj bi prišla preko Soluna. Pravočasne pomoči pa ni bilo in je tako preostal samo še umik vojske in velikega števila beguncev iz pokrajini, ki so jih sovražniki bili že izpremenili v strašne ruševine.

Vojska je nastopila strašno pot, kakršne še ni videla zgodovina. Prestolonaslednik Aleksander je bil vedno med svojimi vojniki. Bodril je poveljnike in vojake ter utrjeval vsepovsod zaupanje in nado. V Lješju je zbolel. Ko je spet vstal, so se na obzorju pokazali prameni dima zavezniških ladij, kar je takoj razvedrilo lica izmučenih vojakov na obali. Ko so vkrkali listine štabov in državnih ustanov, je bilo treba zapustiti tudi Lješ. Že prej je bilo določeno, da bo prestolonaslednik med prvimi odpotoval z ladjo v Drač, od tam pa na Krf. V spremstvu nekaj častnikov in višjih uradnikov je prišel prestolonaslednik do

Sv. Ivana Meduanskega. Tam je našel svojega starega očeta, črnogorskega kralja Nikolo in njegove spremljevalce. Z njimi vred se je vkrcal, pred odhodom pa je zaradi neke temne slutnje še vprašal kapitana ladje:

— Ali je to res smer v Drač?

— Ne, dobil sem nalog, da odplovem na Brindisi v Italijo.

Prestolonaslednik je nekaj trenutkov obstal brez besede, nato pa je vzkliknil: — Ne! Rajši v smrt, kakor pa, da bi junaški borci mislili, da jih je zapustil poveljnik v poslednjem trenutku.

Zaman so bila vsa prigovarjanja kralja Nikole in spremljevalcev, naj vendar ne zapusti ladje, ker bo pozneje gotovo še dovolj časa, da se pridruži svoji vojski.

Prestolonaslednik pa se je bil že v prvih trenutkih odločil in ostal je pri tem, da se spet izkrca. Častnikom, ki so ga spremljali, pa je dal na izbero, da se odpeljejo v Brindisi, ali pa da gredo z njim nazaj v Lješ. Da bi še bolj podkrepil ponudbo svobodne izbere, jih je odvezal prisege, ki so mu jo položili kot vrhovnemu poveljniku.

Naslednje jutro je bil na kopni poti iz Lješa v Drač. Ko so prispeli do grebena Išmi ter prebrodili reko Mačo, je bil prestolonaslednik že tako izčrpan, da ni mogel več hoditi. V neki arnavtski koči so prenočili, po ostanku poti v Drač pa so ga nosili na nosilnicah.

— Jaz ostanem tu ter čakam na vkrcavanje vojske in beguncev. Ko bodo vkrcani zadnji vojaki in begunci, bo prišla vrsta tudi name. Prej ne grem nikamor. Hočem biti zadnji, ki zapuša domovino.

Ta odločna beseda je imela čudovit vpliv. Izmučena vojska je zbrala zadnje moči in se v redu vkrcala v ladje ter prispela na Krf.

Na Krfu so pregnanci iz domovine umirali v trumah. Zakopavali so jih po petdeset, po sto in več v skupne grobove. Ko jih že zemlja ni mogla več sprejemati vase, so jih z ladjami smrti vozili na morje in jih spuščali v mokro grobnico. Kar pa se jih je ohranilo pri življenju, so se tako opomogli, da so bili kmalu spet zmožni novih naporov. Že v juliju 1916. je bila obnovljena srbska vojska vržena na solunsko fronto. Francoski general je tedaj sporočil predsedniku francoske republike:

— Organizirana srbska vojska bo biser vzhodne armade. In sicer zato, ker ima odlični ofirci zbor in ker so vojščaki preizkušeni v strahovitih naporih. Pa tudi zato, ker je navdušena nad svojim mladim kraljevskim poveljnikom.

Mnogokrat se je mladi prestolonaslednik podal s Krfa in Soluna v veliki nevarnosti pred nemškimi in avstrijskimi podmornicami v Pariz, da prepriča zaveznike o potrebi solunske fronte. Moč njegovega prepričevanja in zaupanja je dosegla, da so se za solunsko fronto odločili v Franciji prvi državniki in vojskovodje.

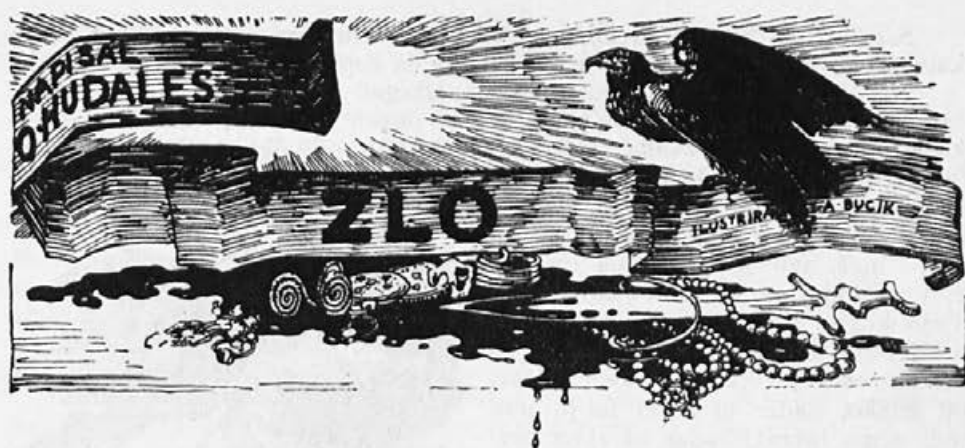
Nekaj mesecev potem je srbska vojska že v prvem naletu osvojila Bitolj, v katerega je vkorakal prestolonaslednik 19. novembra 1916. na čelu svojih divizij.

Kar je srbska vojska z dobrovoljskimi odredi vred izvršila v dveh letih na solunski fronti, zlasti še v ofenzivi, ki jo je izvedel general Franchet d'Esperay in ki je dovedla do preboja solunske fronte, — tega se ne more opisati. Vrhovni poveljnik Nj. Vis. prestolonaslednik Aleksander je pred ofenzivo s svojimi najzvestejšimi generali sklenil povelje:

— V svobodo ali smrt!

In zgodil se je čudež. I. in II. srbska armija sta v junaškem naskoku prešli čez zapreke na vrhovih Sokola in Vetrnika. Združili sta se s francosko konjenico in nezadržno prodirali proti severu. 12. oktobra 1918. je prva armija vkorakala v Niš, druga je krenila na levo, da osvobodi Bosno in Hercegovino. Že 1. novembra je I. armija prispela na Dunav pri Beogradu: — v 45 dneh je premerila več kakor 600 km. Če bi se ne bila Nemčija 11. novembra udala, bi bili srbski bajoneti blesteli na nezadržnem poletu na Dunaju in morda še dalje.

Odkar se je to zgodilo, od tega velikega in čudežnega vstajenja, mineva letos šestnajst let. In Oni, čigar ime bo vse veke zlato blestelo med imeni velikih zmagovalcev v svetovni vojni, je zaradi krogel podlega zločinca moral k svojim mrtvim bataljonom, sredi katerih je nanj nešteto krat prežala smrt.

I. RODILO SE JE ZLO

Druga za drugo so tonile zvezde v svitu novorojenega dne. Le prvi krajec je ves bled in žalosten še visel nad obronki na zahodu, Izza hribov se je pripodilo nekaj belih oblakov. V čistem jutranjem zraku so se raztrgali in se razblinili v nič.

Sonce je vstalo in šlo svojo pot. Polno bleščečega dostojanstva je poslušalo vdano molitev, ki jo je k njemu pošiljala skupina ljudi. Gruča je stala pred vhodom v veliko podzemsko votlino. Bili so možje, žene in otroci. Močne, širokopleče, nekoliko sklonjene postave, na gosto poraščene z dlako, nizkih čel in sršočih obrvi. Nizko so se klanjali soncu in ga imenovali Velikega očeta, dobrotnika, hranitelja...

Ptica je zaokrožila nad nje. Vedela je, da gredo na lov, kajti v rokah so nosili težke kije, dolge drogove s priostrenimi kamni na koncu. Nekateri, najmočnejši med njimi, so držali v pesteh samo težke, koničaste kamne.

Lovci so na plitvini prebredli reko. Mežikali so v sonce in ga v srcih venomer hvalili, da jim je dalo tako lep, topel dan. Sonce so oboževali in se ga bali. Kadar se je nanje razjezilo, je vse nebo prepreglo s črnimi oblaki, bičalo zemljo z dežjem, strela in gromom. Tedaj so se vlile na zemljo strašne množine vode. Bilo je je toliko, da je pronicala skozi stene njihove votline in jim pogasila ogenj. Takrat je reka narastla in se na široko razlikla preko vse daljne ravnine. Vodni duhovi so trgali zemljo in drevje, vso divjačino so pregnali globoko v gozdove. Nastopila je lakota, kajti nihče se ni upal loviti tam, kjer so drevesa rastla najgostejše. Če je skozi gozd zapihal veter, so se slišali tožeči, dolgozategnjeni glasovi. Stokali so umrli predniki ali hudobni bogovi, ki so človeka hoteli zvabiti v zasedo, da mu izpijejo toplo, sladko kri.

Hudobni, strašni, neprizanesljivi bogovi so vladali tudi v osrčju ognjenika. Včasih so se razsrdili; bruhalo so ogenj in žarečo lavo, ki je požgala vse, kar je dosegla. Z ogromno, nezmagljivo močjo so tresli zemljo, lomili skale, jih valili v dolino, izkopavali jezera in jih zopet zasipali, bruhalo vročo vodo in zasuli v podzemskih jamah mnogo, mnogo lovcev, njih žena in otrok.

Vsepovsod so bili bogovi, ljudje so se jih bali in jih molili. A hudobnih je bilo mnogo, mnogo več.

Sap je tisto jutro nepremično ležal v grmovju. Sonce je ravnokar pokukalo preko hribov. Iz gozda je pihljala rahla sapica. Pozibavala je vejevje.

Nevoljen se je Sap dvignil z ležišča. Iztegnil je mogočne ude, da mu je zapokalo v sklepih. Na tleh pri njegovih nogah sta ležali okorna sulica s kamenito konico in zanka, spletena iz voljnih ovijalk. Pred nekaj dnevi jo je nekako igraje iznašel. Ko jo je tako igraje metal v vrhove nizkega drevja in ga upogibal, da je preizkušal svojo moč, mu je prišlo na um, da bi s to zanko morda lahko ulovil živo divjo kravo. Kak užitek bi bil, napiti se njenega sladkega mleka! Nato bi jo morda kam privezal, ji nosil hrane, pil mleko, kadar bi hotel in jo ubil tudi samo takrat, kadar bi zima pregnala vso ostalo divjačino iz doline. Njemu bi tedaj ne bilo treba stradati kakor vsem ostalim.

Pobral je zanko in sulico ter stopil iz grmovja. Hip za tem je za seboj začul lomastenje. Hotel se je potuhniti; a je bilo že prepozno. V neveliki razdalji od lovca je zbežljala proti dolini truma jelenov z močnim samcem na čelu.

Sap jih ni videl, a veter je prinašal njih duh. Vedel je, da se bo v poznem mraku vračala po isti poti, a je ni hotel čakati, čeprav je bil veter ugoden. Sklenil je jelene zasledovati, da na lovu preizkusi svojo zanko. Zavedal se je težave drznega poizkusa, a je bil obenem tudi trdno prepričan, da mu uspe.

Prišedši v dolino, je najprej ugotovil smer, v kateri se je nahajala čreda. Njegov ostri vonj ga nikoli ni varal. Nanj se je bolj zanesel, ko na oči. Vonj nikdar ne vara, oči pa večkrat. Oprezno je krenil v smer, iz katere je prinašal vetrič duh po jelenih.

Ko so padle prve sence preko bujno zelene planjave, je za rečnim ovinkom zagledal čredo. Mirno se je pasla v visoki travi. Iz nje so se tako rekoč videli samo hrbti in konice rogovja. V kratkih presledkih se je iznad trave prikazovala mogočna glava samca vodnika, previdno oprezujoča v hladni večerni zrak. Sap se je potuhnil v travi in se počasi, prav počasi pričel pomikati proti čredi. Napel je vse čute do skrajnosti in skušal izrabiti vsako trohico svoje potrpežljivosti. Neslišno kakor kača se je plazil čredi za hrbet. Ukrotil je ves nemir, dobro se zavedajoč, da mu bo današnji uspeh rodil še nebrog drugih. Podvojil je previdnost in skušal prodirati povsem neslišno. In vendar se ni mogel otresti neke čudne razburjenosti. Zazdelo se mu je, da se v jelenji vonj meša še vonj nekega človeka. Skušal je to misel prepoditi in se tolažil z domišljijo, a vendar je ta vonj postajal od hipa do hipa ostrejši. Legel je trdo k zemlji in prisluhnil. Trava je šumela v vetriču, a ta hip je razločno slišal še neko drugo šumenje, šumenje človeškega telesa, ki se je počasi prerivalo skozi travo. Brezdvomno se je še nekdo drugi plazil proti čredi, kakih sto korakov pred njim. Sap je v hipu premislil položaj. Če hoče še ta večer imeti uspeh, se mora takoj lotiti težavnega posla. Prehiteti bo moral svojega tekmeča.

Čreda se je pasoč pomikala proti reki. Pri tem je delala ovinek in Sap je izračunal, da bo morda v istem času ob napajališču pri reki, kakor jeleni,

če krene na levo in preseka ovinek. Vedel je, da tega njegov tekmeec ne bo naredil, ker je bil čredi veliko bliže. Šel bo za njeno sledjo. Veter se še ni izprevrigel.

Kmalu je moral Sap spoznati, da je njegov tekmeec dober, najbrž še večji mojster v zalezovanju, ko on sam. Ko je Sap previdno pokukal iznad trave, je opazil, da je tuji lovec jelenom že tik za petami. Očividno je čakal samo ugodne prilike, da mu kateri izmed njih obrne široko stran. To se je kmalu zgodilo. Tujec je skočil pokonci in pogнал težko sulico najbližji zivali med rebra. Bila je mlada košuta. S presunljivim krikom se je dvignila na zadnje noge in okrvavljena padla v travo. Ostala čreda je v brezglavem strahu zbežala naravnost proti Šapu. Zato tudi ni čakal več. V hipu, ko so jeleni švignili mimo njega, je tudi on poskočil. Z bliskovito naglico je vrgel svojo zanko, ki se je zapletla staremu samcu v vejasto rogovje.

Vse se je zgodilo tako naglo, da se Sap ni utegnil prav zavesti položaja. Jelen je v najhujšem diru z močnim sunkom iztrgal Sapu vrv iz rok in jo vlekel za seboj preko planjave. Čreda je izginila v daljavi...

Sunek je bil tako močan, da je Sapu skoraj iztrgal roke in pretresel možgane. Ves omotičen je bil. Preden se je zavedel, že ni bilo črede in njegove vrvi nikjer več. A jezen kljub temu ni bil. Samo nasmehnil se je svoji neprevidnosti. Prepričal se je, da je z vrvjo možno uspešno loviti, le da zahteva tak lov mnogo preudarka, hladnokrvnosti in moči.

Okrenil se je in stopil proti neznanecu. Tujec je čepel poleg ubite živali in jo drl z ostrim kamenitim nožem. Ošinil je Sapa z omalovažujočim

pogledom ter kratko vprašal: »Kdo si?«

»Sap sem,« je odvrnil prišlec. Duh po svežem mesu in topli krvi je ponovno vzbudil njegovo lakoto. Zato je prosil neznanca: »Ne vem ti imena, a vendar prosim, da mi podariš kos svojega plena. Strašno sem lačen.«

»Pomagaj mi žival odreti,« je odvrnil tujec. »Toda, če znaš tudi dreti tako slabo, kakor znaš loviti, prepusti to delo rajši meni samemu in počakaj.« In kratko je dostavil: »Meni je ime Tur.«

Sap je požrl slino in žaljivko ter se sklonil k mrtvi živali. Delal je hitro in spretno, da je Tur kmalu spoznal, kakega mojstra ima pred seboj. Pogosto ga je pogledoval izpod košatih obrvi in začudeno zmajal z glavo. Bil je veliko starejši ko Sap, a vendar so njegove mišice jasno dokazovale neobičajno moč in prožnost. Ko sta žival odrla, je molče ponudil Sapu mehko drobovino. Jedla sta s tako slastjo, da se ves čas južine nista zmenila drug za drugega. Medtem se je že popolnoma zvečerilo. Na zahodu je preko neba polzel ozek trak ugašajoče dnevne svetlobe, v kateri se je jasno odražal ognjenikov vrh.

Tur je vstal.

»Eno pleče si še lahko odrežeš, če te je volja,« je rekel Sapu. »Zdi se mi, da vendar nisi tako slab lovec. Zato mi je še manj razumljivo, zakaj si se prej pri lovu tako igral, kljub temu, da si bil lačen.«

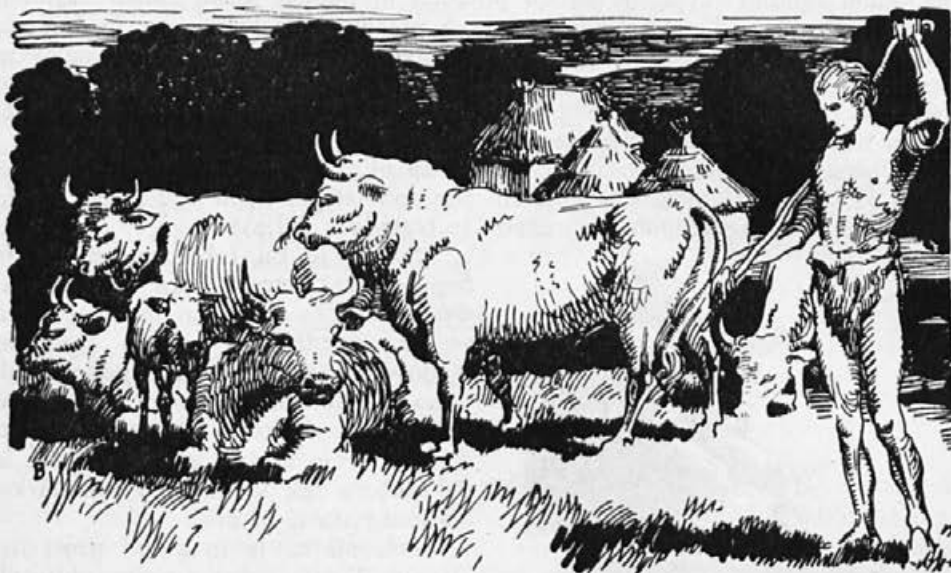
»Prav nič se nisem igral,« je odgovoril Sap, ki se mu je po obilni južini vrnila dobra volja. »Lovil sem prav resno. Lahko se prepričaš. Sledil sem

čredi, kakor ti. Le da si ti bil daleč pred menoj. Ko si čredo preplašil, sem se hotel okoristiti s priložnostjo in ujeti jelena z zanko. Ker je bil tak način lova prvi v mojem življenju, sem bil raztresen in stvar se je ponesrečila. Videl si, da mi je jelen zbežljal v vrvo vred.«

Tur je molče odmajal z glavo.

»Ne razumem,« je dejal slednjič. »Prav ničesar ne razumem. Pojasni mi vendar, o kakih stvareh govoriš. Kaj je to zanka, vrv?«

Sap mu je povedal vse. O tem, kako je naredil vrv, kako je upogibal drevesa in o svojih načrtih glede lova s tem orodjem.

»Ah, pojdi!« ga je zavrnil Tur. »To so bedarije. Videl sem, kako nerodna je ta reč. Zakaj pa jelena nisi ujel? Dovolj močan si in lahko bi ga držal. In previden tudi. O tej svoji zanki me ne boš prepričal. Jaz se najbolj zanesem na svojo sulico. Nikoli me še ni prevarila.«

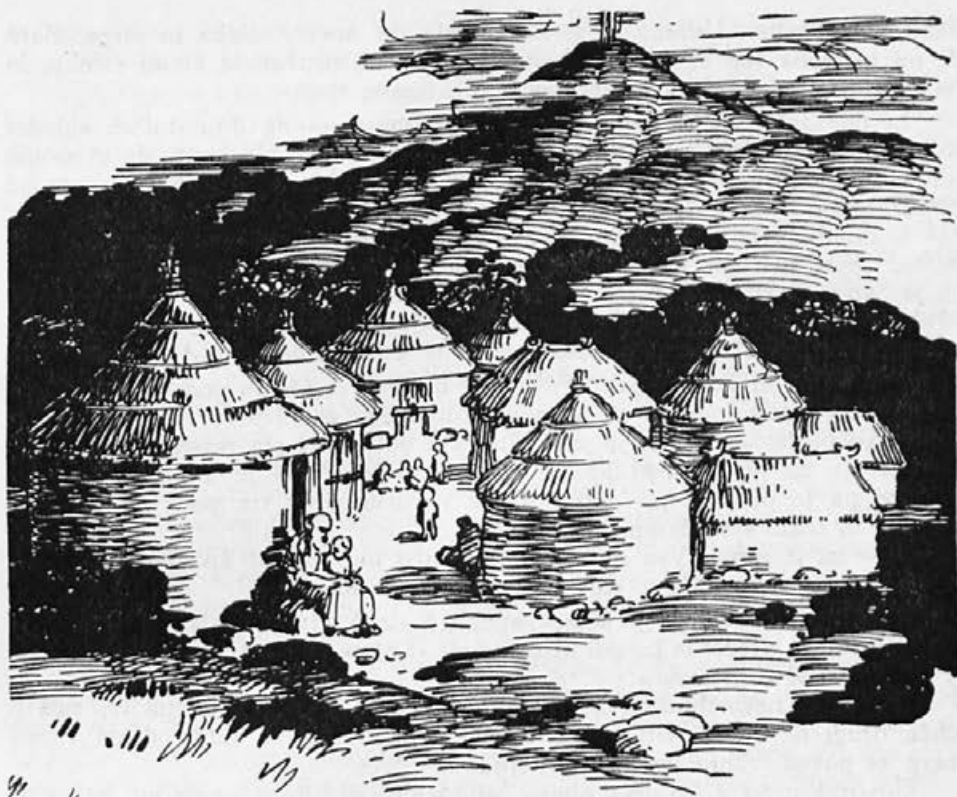
Sap mu ni hotel dalje ugovarjati. Skomizgnil je z rameni in molčal. Odrezal si je pleče, nakar sta oba natovorila svoji bremenii.

Voščila sta si dober lov in odšla vsak v svojo smer.

II. IMETJE

Tur je kmalu pozabil na to srečanje. Njegov dom je bil daleč in le redko kdaj ga je lovska strast zanesla na to stran ognjenika. Preteklo je že nekaj let, da se je zopet znašel blizu mesta, kjer se je Sapu tako smešno ponesrečil lov z zanko. Ves dopoldan se je že klatil preko gozdov in dobrav, da bi zasledil kako divjačino, a je vse njegovo prizadevanje bilo zaman. Zato so se mu od radosti zasvetile oči, ko je na drugem rečnem bregu zaudaril v njegov nos močan duh po govedu. Ves srečen, da mu je goved prišla tako blizu na pot, se je previdno plazil proti bližnjemu gozdičku. Gibčno je lezel med debli; njegovo prožno telo je brez šuma polzelo med gostim, pritličnim vejevjem.

Kakor bi odrezal, je bilo konec gozdiča. Tur je porinil sivo glavo iz grmovja ter uzrl pred seboj zeleno trato, poraščeno s sočno travo. Velika čreda govedi je mulila bujno rastlinje. Tur je osupnil, ker ni kazala niti

najmanjšega znaka strahu. Močan bik se je celo zazrl v njegov obraz, a kakor bi ga Turova navzočnost prav nič ne brigala, se je mirno pasel dalje. Med pašo se mu je celo počasi približeval. Kaj takega Tur še ni bil doživel. Ali bil je lačen in za premišljevanje ni bilo časa. Dvignil je sulico, da bi jo zalučal v vrat mlade telice z vso močjo svojih jeklenih mišic. V tem hipu je začutil na ramenu težko roko in oster glas je zaklical tik za njim: »Stoj, Tur!«

Bil je Sap. Ni se bil dosti izpremenil v teh letih. Le telo mu je bilo izrazitejšo prepreženo z mišicami, ki so razodevale neobičajno moč. Tur se je jezno obregnil vanj: »Kadar se srečava, me motiš. Zakaj to?«

A Sap ni odgovoril, temveč mirno vprašal: »Si morda lačen, Tur? Pojdi z menoj, da ti povrnem dobroto, ki si mi jo izkazal takrat, ko sva se prvič videła.«

Sap ni čakal Turovega odgovora. Molče se je obrnil in zavil na travnik. To je Tura znova osupnilo. Ni našel besedi, da bi odvrnil Sapu; povsili je sulico in molče stopal za Sapom. Bil je kakor omamljen, ko je videl, kako je Sap božal goved, ki se ga ni niti najmanj bala.

»Čarovnik si, ali sam bog,« je rekel Sapu z nekakim strahom v glasu. »Divjačina se te ne boji!«

Sap ni odgovoril. Šele ko sta prišla na rob majhne dolinice, stisnjene med zelene griče, se je obrnil k njemu in rekel: »Nisem ne bog ne čarovnik. To je naredila moja zanka. Takrat, ko sem jo bil prvič preizkusil, si se mi smejal. Sedaj vidiš njene uspehe. Ulovil sem z njo nekaj govedi, jo udomačil, jo hranil čez zimo s posušeno travo, tako da mi njeni mladiči niso več

zaželeli v divjino. Udomačili so se. Dajejo mi dovolj mleka in mesa. Zato se mi ni treba več bati zime. Postavil sem sebi, družini in živini streho, ki nas varuje pred dežjem in mrazom. Glej, tam-le stoji.«

In pokazal je v dolino Tur je med grmovjem na dnu doline ugledal dvoje velikih poslopij. Nekaj, kakor zavist mu je zavezalo jezik, da ni mogel ničesar odgovoriti. Jezen pogled je zapičil v široki Sapov hrbet, ko sta se polagoma spustila po pobočju.

V dolini ju je pozdravila številna Sapova družina, močni sinovi in vitke hčere. Te so prinesle mesa, sadežev in mleka. Sinovi pa so zaklali teleta, ki ga je Sap podaril Turu pri odhodu z besedami:

»Vzemi in pojdi. Bogovi naj te spremljajo na tvoji poti. Danes sem ti povrnil, kar sem ti bil dolžan. Nič več nimava iskati drug od drugega.«

Te besede so Tura razjezile. Najraje bi vrgel dar Sapu pod noge in odšel brez besed. Toda spomnil se je lačne družine, si zadel tovor na ramena ter se kratko poslovil. Sap ga je spremljal vse dotlej, da sta prispela vrh griča, odkoder je bil lep razgled preko vse pokrajine. Prijel je Tura za roko, z desnico pa je pokazal po dolini, ki se je širila prav tja pod ognjenikovo vznožje in rekel s svečanim glasom:

»Vse to je moje. Vsa dolina, vsi bregovi in vse, kar živi na tej zemlji. Se trava in drevje, voda in ribe v njej. Moje je to.«

Tur je čutil, kako ga je nekaj zapeklo v drobno. Začudeno je pogledal spremljevalca. Njegovih besedi ni razumel: »Kaj se to pravi — moje? Nikdar še nisem slišal te besede.«

Sap se je nasmehnil in kratko odvrnil: »To se pravi, da na tej zemlji nihče drugi ne sme loviti, nihče drugi podirati drevja, nihče drugi trgati trave za goved. Samo jaz in moji ljudje.«

Govorniku so v čudnem ognju zableščale oči. Prsti so se mu krčevito stisnili v pest. Tedaj je Tur razumel. Nalahno je spustil mrtvo tele na tla, vzravnaval je vso mogočno postavo in dejal: »Sap! Hudobni duhovi so omračili tvoj duh. Ne moreš si jemati tega, kar je božje. Bogovi so dali vsem vse, ne samo tebi!«

»Motiš se, Tur. Bogovi so dali onemu, ki si zna in more vzeti. Zato pa si zapomni: Nikomur ne bom dovolil jemati tega, kar je moje. Ubijem vsakogar. Da, ubijem ga...«

Divja jeza mu je gorela iz obraza. Stal je pred Turom razkoračen v vsej svoji moški moči. V Turomem srcu je vzplamtel gnjev do tega človeka, ki je hotel ustvariti nekaj, česar bogovi niso ustvarili. Brcnil je v mrtvo tele, ki je ležalo pred njima in zakričal: »Nočem tvojega daru. In se tudi ne bom pokoril tvojim ukazom. Bogovi ukazujejo, ne ti. Zato bom jemal to, kar oni dajejo v toliki meri, kot do sedaj in vsepovsod, kjer sem do sedaj jemal. Ti mi tega ne boš ubranil.«

»Poizkusi!« je divje zarenčal Sap in pokazal vrsto belih, močnih zob.

Tur ni več odgovoril. Molče mu je obrnil hrbet in odšel v dolino. Sap je naložil odklonjeno tele ter odkorakal proti domu.

Tako sta se razšla.

Sešla sta se zopet takrat, ko je oni mladi jelen tako brezskrbno pil čisto studenčnico, skoraj prav pri robu strmega prepada na gori. Najbrž ni slišal, kako ga je Tur zasledoval, ker je voda, ki je curljala v prepad, le preveč šumela. Tur se mu je približal na nekaj korakov, se vzravnaval ter mu po bliskovo zagnal težko kopje v vrat. Brez glasu se je žival zgrudila v mehki mah. Komaj se je Tur sklonil k mrtvemu jelenu, da bi ga odrl, je

začul za seboj hitre korake in jezen glas: »Nesramnež! Zakaj kršiš moje zapovedi? Čemu jemlješ, kar ni tvoje?«

Bil je Sap, od jeze rdeč in zaripel v obraz. Zavihtel je kopje in ga zalučal v Tura. A se je Tur potuhnul kakor mačka, da je padlo okorno orožje daleč za njim v prepad. On pa se je z golimi rokami vrgel na Sapa. Spoprijela sta se ka dva besna medveda. Z rokami sta se objela kakor z jeklenimi vrvmi preko pleč. Nekaj časa sta tako stala nepremično, kakor blesteč bronast kip dveh nerazdružljivih teles. Slišati je bilo samo pokanje kosti v sklepih. Nato so se Turu zašibila kolena in oba sta se zvalila med dračje. Premetavala sta se, kakor dvoje rib, roke in zobje so iskali nasprotnikovega vratu, da bi iztisnili življenje iz njega. Sap je med borbo izruval težak kamen in skušal z njim udariti nasprotnika po glavi. A Tur se je branil z vso močjo. Zasadil je svoje zobe v Sapovo nadleht, da je zatulil od bolečine. Kljub temu se ni mogel otresti teže Sapovega telesa. Čutil je, kako mu polagoma pešajo moči, saj je bil mnogo starejši od njega. Še enkrat je obupno sunil navzgor in skušal spraviti nasprotnika pod se. Toda Sap je odskočil kakor ris, mu že v naslednjem hipu planil od zadaj na vrat ter ga z vso močjo udaril s kamnom po glavi. Turovo telo je vztrepetalo in obležalo negibno. Potok črne krvi je oškropil Sapove prsi in počasi pronical v vlažni mah. Sap se je sklonil k mrtvemu Turu, ga prijel za noge ter vrgel v prepad. Prisluhnil je, kako je veliko telo nekajkrat zamolklo udarilo ob kamenite stene in butnilo na prepadovo dno.

Vse naokrog je bilo zopet tiho. Le vodica je enakomerno šumljala čez skalo, kakor bi se nič ne zgodilo. Sap je naložil jelena, se vzravnal in pogledal v dolino. Iz prs pa se mu je iztrgal grozni zmagoslavni lovski krik in zaplal skozi jutranji zrak. Odbijal se je od drevesnih vrhov, od gričev in dolin pod njim, udaril ob golo skalovje gora in se kot odmev vračal s krvavo besedo: »Mo - je —«

(Se nadaljuje.)

ERNEST YOUNG — PAVEL KUNAVER:

POVESTI POPOTNIKOV

Marko Polo potuje na Kitajsko l. 1271—1295.

Dober dan vsem skupaj! Jaz sem Marko Polo. Sin sem nekega italijanskega trgovca in rojen sem bil v Benetkah. Ravnokar sem se vrnil s svojim očetom in stricem z nekega dolgega potovanja. Mi trije smo potovali skoraj vso pot po suhem iz Evrope do Kitajskega. Od odhoda iz Benetk in do naše vrnitve v Italijo so minila dvajset štiri leta, a večino tega časa smo preživeli na Kitajskem.

Toliko časa smo bili odsotni iz domovine, da so naši sorodniki in prijatelji mislili, da smo že pomrli in tako smo se izpremenili v tem času, da nas nikdo več ni spoznal. Ker smo bili oblečeni v zelo ponošena oblačila, so mislili, da smo revni popotniki in berači in nikdo nas ni pustil vstopiti v svojo hišo in nikdo ni hotel imeti opravka z nami.

To pa je bilo deloma zelo zabavno, kajti v resnici smo se vrnilj zelo bogati in dogovorili smo se, da bomo te svoje prijatelje primerno presenetili. Povabili smo jih na veliko svečanost, na kateri smo se oblekli v zelo dragocena oblačila. Potem pa, ko je pojedina minila, smo poslali svoje služabnike iz dvorane ter pokazali gostom svoja obnošena oblačila, v katerih smo bili

podobni revnim popotnikom. Nato smo z ostrim nožem preparali obleke ob šivih in iz njih se je usula reka dragih kamenov. Sedaj pa, ko so se dragulji pokazali, je vsakdo izpremenil svoje mnenje o nas in pričeli so verovati, da smo resnično tisti možje, ki so pred toliko leti odšli iz Benetk.

Razumelj boste, da sedaj nimam toliko časa, da bi Vam mogel pripovedovati o vsem, kar sem doživel v teku dvajsetštirih let.

Vendar bi želel, da bi Vam mogel vsaj približno opisati pot, ki smo jo prepotovali in toliko lažje mi boste sledili, če me boste spremljali na zemljevidu, kjer boste našli imena krajev, ki smo jih obiskali.

Iz Benetk smo odjadrali l. 1271. in odpotovali proti obali Sirije. Od tod smo potovali preko dežele do znamenitega mesta Bagdada, kjer smo se ukrcali na ladjo in peljali do Ormuza ob Perzijskem zalivu. Ormuz je zelo nezdrav kraj in sonce tam silno pripeka. Je zelo pomembno tržišče, kajti iz Indije prihajajo semkaj trgovci, ki na ladjah dovažajo dišav, dragih kamenov, z zlatom vezenih svilenih oblek, slonovine in še mnogo drugega. To blago prodajajo trgovcem v Ormužu, ki ga nato raznašajo in prodajajo po vsem svetu.

Od tod smo nameravali odpotovati na Kitajsko po morju, toda ladje nam niso kar nič ugajale. Zdi se mi, da so te ladje najslabše na vsem svetu. Pri gradnji teh ladij ne uporabljajo žebeljev, ker je gradbeni les pretrd, kajti če bi poizkusili zabiti vanj žebelj, bi ali odskočil, ali pa bi se zlomil. Deske so zbite skupaj z lesenimi zagozdami prav od sprednjega do zadnjega konca ladje. Poleg tega so pritrjene druga na drugo ali bolje, nekako sešite z neke vrste vrvco iz kokosovih niti. Smole ne rabijo za zaščito ladjinega dna, pač pa jih mažejo z oljem, vrzeli pa maše s konopljo. Tudi železnih sider nimajo in v vihnem vremenu jih veter mnogokrat odžene od brega, da se pogube.

Moj oče, moj stric in jaz smo se posvetovali in dognali, da bi bilo preveč tvegano potovati na takih ladjah na Kitajsko; zato smo se pridružili karavani kamel, s katero smo odšli zopet v notranjost dežele, prepotovali Perzijo in dospeli v Afganistan. Tam smo ostali nekoliko časa; nakar smo se pridružili neki karavani, ki je potovala proti vzhodu. S to smo šli preko Pamirja, kjer je tako mraz, da ne biva gori noben človek in nobena ptica; nato pa smo šli skozi nekatera velika mesta v Srednji Aziji in končno smo dospeli do roba puščave Gobi.

Pravijo, da je ta puščava tako dolga, da bi bilo treba jahati preko nje od enega konca do drugega eno leto in več. Pokrivajo jo sami griči in doline iz peska, a niti ene reči ni najti tam za prehrano; tam ni nobenega ptiča, nobenega sesalca.

Trgovci, ki hočejo potovati tam preko, morajo vzeti s seboj prav vse, kar potrebujejo na potu. Če jim prične primanjkovati hrane, morajo ubiti nekatere od svojih kamel in oslov, da se hranijo z njihovim mesom.

Če potujete dan in noč, najdete svežo vodo, ki morda zadostuje za petdeset do sto oseb z živalmi vred, toda ne več. Preko vse puščave je menda le dvajsetosem krajev, kjer najdete dobro vodo, a nikjer je ni mnogo; na štirih krajih pa je slana.

Kadar se potniki podajo na tako potovanje, je običaj, da se drže blizu skupaj iz bojazni, da jih ne bi zlobni duhovi speljali v stran in jih umorili. Vse živali imajo na vratu zvonce, da se ne morejo tako lahko izgubiti. Preden se zvečer vležejo k počitku, postavijo v smeri, v katero morajo zjutraj potovali, znamenje. To delajo, dokler ne prehodijo puščave.

Ko smo tako potovali tri in pol leta, smo končno dospeli do poletne palače kitajskega cesarja v gorah zapadno od Pekinga.

Posetili smo ga in zdelo se nam je, da se je našega obiska zelo razveselil. Resnično, tako nas je vzljubil, da je minilo sedemnajst let, preden nas je pustil odpotovati domov. V tej dobi pa sem zelo mnogo potoval in tri leta sem bil celo guverner nekega kitajskega mesta.

Lahko si mislite, da sem videl zelo mnogo reči, ki so prebivalcem Evrope popolnoma neznane. Na primer, v svojih gorah najdejo Kitajci neke vrste črnega kamena. (Premog, op. pis.) Kopljejo ga in kurijo z njim kakor z lesom. Če kurite z njim ogenj ponoči in pazite, da se dobro vname, boste našli, da bo zjutraj še vedno gorel!

Zelo zanimiv je način, kako pošiljajo pisma. Od Pekinga drže na razne strani pota in velike ceste. Ob tej stoje na vsakih dvajset pet milj poštne postaje ali gostilne. Na vsaki od teh postaj je veliko in lično poslopje za poštne sle in na nekaterih postajah jim stoji na razpolago nič manj kakor štiristo konj. Da, celo v krajih, kjer ni niti cest in hiš, se nahajajo te postaje.

Potem so tod tudi mesta, velika kakor Peking, z dvanajstimi vratmi, štiri mi obzidji po šest milj dolgimi in s tisoč možmi straže ob vsakih vratih; tu je Hangkov z dvanajsttisoč mostovi iz kamena in tritisoč kopališči, od katerih so nekatera tako velika, da se po sto ljudi obenem koplje v njih.

Dasi je tam mnogo, mnogo zanimivih reči, vendar se nas je mnogokrat polastilo domotožje in l. 1292. se nam je nudila prilika, da smo odpotovali proti domu. Za potovanje pa smo porabili približno tri leta. Jadrali smo doli ob obali Azije in skozi Malajski preliv. Videli smo južno obalo Indije in otok Ceylon in končno smo zopet dospeli v Ormuz. Od tod smo se napotili po suhem do Črnega morja, kjer smo našli ladjo, ki nas je vzela s seboj do Benetk, do našega starega doma in kakor sem Vam že pripovedoval, do ljudi, ki so že pozabili, kdo da smo.

Toda sedaj nas vsakdo pozna, saj smo edini ljudje v Evropi, ki so bili kdaj tako daleč naravnost preko Azije. Zbogom!

Vaje.

1. Na zemljevidu, ki ti kaže zemljo, potegni črto, ki ti pokaže to potovanje. Pozneje, kakor boš čital v svojem listu, potegni še črte, ki bodo predstavljale potovanja drugih potovalcev.

2. Razdeli eno stran v svoji beležnici na tri dele in izpolnjuj jo med čitanjem:

Ime:

Narodnost:

Obiskani kraji:

3. Zbiraj slike živali, krajev, rastlin, domačinov i. dr. iz krajev, ki se omenjajo v tem potopisu.

Češkoslovaška mladina je poslala Nj. Vel. kralju Petru II. pismo naslednje vsebine:

Slišali smo v šoli in po radiu, da so Vam in Vašim kraljevskim bratom ubili dragega očeta. Radi bridke usode jokamo z Vami in verujte nam, da čutimo izgubo, kakor da je naš oče. Prosimo ljubega Boga, da blagoslovi Vas, Vašo slavno kraljico-mater in ves jugoslovanski narod. Pristrčno Vas pozdravljajo češki otroci!

DVA POTEPUHA NA JADRANSKEM MORJU

Priprave za pogumno pustolovščino z zložljivim čolnom. — Odhod

Sredi pretekle zime, ko je počivala zemlja še pod globoko snežno odejo, sva s prijateljem Albertom, študentom medicine, začela premišljevali, kako bi najbolje prebila letošnje počitnice. Oba sva bila naših domačih planin in ravnin, ki sva jih prehodila že v vseh smereh, nekam sita, zato sva jih od vsega začetka izločila iz najinih načrtov. Potrebovala sva nečesa

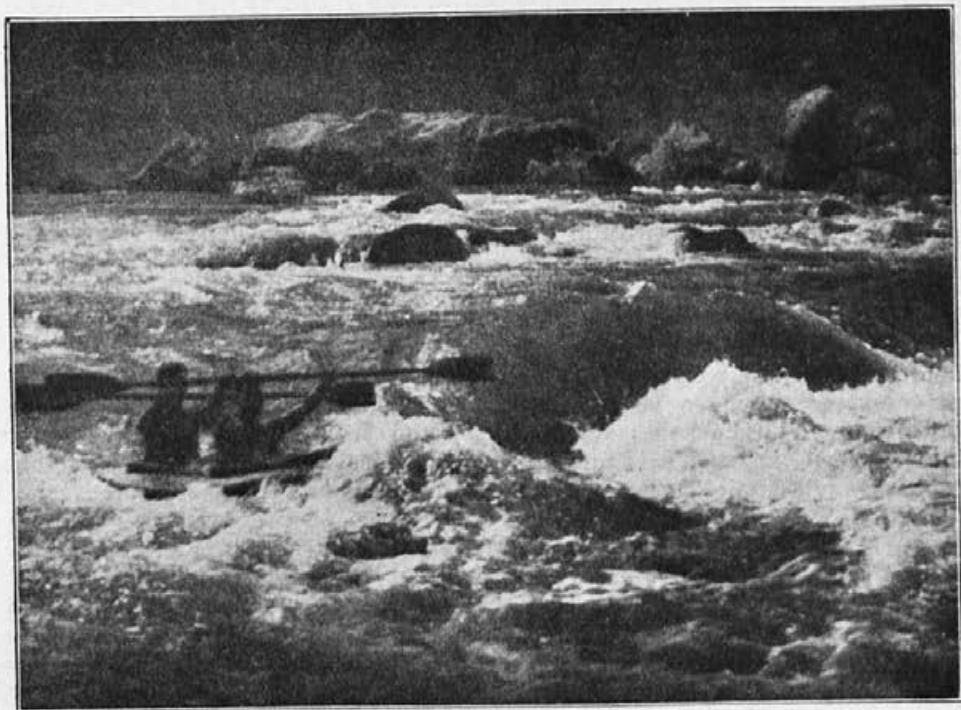

Zložljivi čoln

popolnoma nasprotnega, mnogo vedrega neba in tujega zraka, mnogo vode in samotnosti ali vsaj srečanja s tujimi obrazi, nečesa takšnega, kar bi bilo čim manj podobno slovenskim razmeram, a vendar najmanj tako slikovito in pestro. Povedati moram, da sva oba navdušena ljubitelja fotografske umetnosti in da je to imelo veliko ulogo v najinih ugibanjih. Vrhu tega se ne ustrašiva tako hitro vsake nevarnosti in si jih po tihem skoraj želiva. Ali je po vsem tem čudno, da sva se kaj kmalu odločila za naš prelepi, širni in sončni Jadran, ki ga nisem videl že sedem let in ki me je mikal že kot lastnika krasno

urezanega, 5 m dolgega, 80 cm širokega zložljivega čolna iz gume, s katerim sem v prejšnjih poletjih prepotoval do malega vsa večja vodovja slovenske deželice, njene bistre reke in romantična jezera. Čoln ima prostora za dva veslača, jadro, krmilo, dvokolesen, zložljiv voziček, da ga lahko udobno prepelješ po suhem, gumaste vreče za obleko in stvari, ki se ne smejo zmočiti, tudi če bi se čoln prekucnil, pa razne druge malenkosti. Ali je potrebno omeniti, da sem mislil pri nakupu tudi na praktičen, nepremočljiv spalni šotor z gumastim dnom za dve osebi? Ta šotor je bil poleg čolna prav za prav glavno gibalno, da sva se odločila za to pustolovščino po našem sinjem morju, kajti če bi morala računati s tem, da bova uporabljala drage hotele, bi se morala založiti vsak vsaj s tremi tisočaki in to bi ne bilo preveč lahko. Tako sva menila, da bo nama za mesec dni svobodnega, ciganskega življenja zadostoval po en tisočak. V resnici sva zapravila z vsemi vožnjami po železnici in s parniki komaj okrog 650 Din in sva pri tem živela po najini prosti volji, ne pa tako, kakor bi bilo hotelskim lastnikom in kuharjem prav.

Zadnji meseci, preden sva se podala na pot, so bili polni dela; sestavljala sva podrobne načrte za pot, zbirala stvari, ki jih vzameva s seboj, med drugim najpotrebnejše priprave za kuhanje, prenavljala čoln in mu urezala še eno, pomožno jadro, se vežbala v vztrajnem veslanju. Še nobeno leto me ni videlo tako zgodaj na vodi. Bregovi so bili še pod snegom, ko sva midva v sončnih dneh preizkušala najine moči na pokojni gladini Ljublanice in najino spretnost med pobesnelimi vrtinci in brzicami Save. Med temi pri-

V brzicah Save

pravami in v nestrpnem pričakovanju je prišel proti koncu junija dan, ko sva sedla z vso najino ropotijo v jutranji brzovlak proti Zagrebu in se odpeljala naprej preko slavonske ravnine, preko Bosne in Hercegovine do najinega prvega cilja, malega letoviškega kraja Zelenike v Boki Kotorski.

Vihar na odprtem morju.

Ni moj namen, da bi vam podrobno opisoval vso pot in vse doživljaje, ki sva jih imela na tej preko 500 km dolgi poti od Boka Kotorske do Šibenika mimo najslikovitejših in najbolj sončnih delov naše velike domovine v času skoraj štirih tednov. Bilo bi predolgo in vse bi vas niti ne zanimalo. Pač pa bom skušal z opisom nekaterih doživljajev pokazati najvažnejše stvari, ki jih človek s takšne pustolovščine po Dalmaciji odnese kot trajen spomin domov. Evo vam prvega dogodka, ki ga v življenju ne bom nikoli pozabil:

Nebo je bilo čisto kakor gorski studenec in sonce je pričelo žgati na vse pretege, ko sva dospela proti enajsti do tja, kjer se najmogočnejši in najlepši zaliv Jadranskega morja, Boka Kotorska, prelije v nedogledno morsko ravan. Dva dni sva že križarila po zalivu sem in tja, vreme ni bilo nepretrgano najlepše, a ker se je čolniček obnesel prav dobro tako z vesli kakor z jadrom in ker je ta dan obetalo prilično mirno morje, sva se odločila, da odrineva naprej in doseževa vsaj polovico poti do Dubrovnika. Zunaj na odprtem morju so bili videti valovi sicer precej visoki, a ker je bil vetrič, s katerim sva prijadrala do sem, popolnoma utihnil, nisva slutila nič slabega, snela sva jadro, odpela radi vročine krovnic, s katero se čoln v

divji vodi in dežju zapre, da ostane v notranjosti suh, ter prijela za vesla. Baš sva hotela okoli Ostrega rta, ki brani s svojimi grozečimi trdnjavskimi zidovi vhod v Boko, ko je hkratu iz zaliva in od morja, s severovzhoda in severozapada, završalo in zapihalo s takšno silo, da je odtrgalo enega izmed obeh lesenih opornikov, ki segata med jadranjem v vetru in valovih na obeh straneh čolna globlje v vodo, da se plitki in lahki čolniček obdrži v smeri in ravnotežju. Albert, ki je sedel spredaj, ga je komaj še ulovil in ga poskusil nataktni na pritrdilni drog, med tem ko je mogočen val pljusnil po strani čez na pol odprti krov in čoln malone napolnil z vodo. S skrajnim naporom vseh sil mi je uspelo, da sem okrenil čoln s kljunom proti valovom, ki so besneli čedalje huje, veter je naraščal v vihar in ga gnal nevzdržema proti jugu. Ker je Albert z eno roko tiščal opornik ob pritrdilni drog, sem imel samo jaz obe roki prosti za veslanje, toda to ni zaleglo nič, kajti skoraj pri vsakem udarcu so vesla zadevala v praznino, tako hitro so si sledila brezdna med posameznimi valovnimi grebeni. In kakšna brezdna! Sedaj je bilo videti, da izgineva s kljunom navzdol v pošastno globino, trenutek nato se je postavil čolniček skoraj navpično na zadek, da nisva imela pred seboj ničesar več razen praznega neba in občutka, da se prekopicne vse skupaj preko sebe in padeva vznak z nogami navzgor v slani prepad pod nama. Mislila sva, da je vse končano, kajti tudi v primeru, da bi vzdržala vse druge nevarnosti, sva se morala raztreščiti ob nedostopnem skalovju obeh utrjenih otočkov na jugu od Ostrega rta ali ob sosednjo kopnino, kamor naju je gnal močnejši zračni tok od severozapadne strani. Smrt v mračnem žrelu morja ali med žoltimi in črnimi zobmi skalovja — druge možnosti v tem strašnem položaju ni bilo. A vendar sva ostala mirna, kolikor je bilo v tem pobesnelem spopadu elementov sploh časa, da se ohraniva mirna in poskusiva najti kakšno rešilno misel.

Ne vem, kako je Albertu uspelo, da je v teh obupnih trenutkih zapel krovnico, med tem ko sem jaz napenjal vse moči, da bi obdržal ladjico s kljunom proti valovom. Do pasu sva sedela v vodi, ko sva dosegla toliko, da ni več naraščala. In potem nama je prišel še čudež na pomoč. Veter od severovzhoda je dobil premoč in naju pognal proti odprtemu morju. To je bila za trenutek edina rešitev, čeprav je ž njo vstajala nova nevarnost: da naletiva tam zunaj na še hujše valove in izgubiva sredi neizmerne samote vsako možnost opozoriti ljudi na naju. Sicer sva že prej, ko se je vihar za trenutek ustavil, da je zadrževal nato z nezmanjšano silo, zaman vpila na vso moč in mahala proti trdnjavam ter večjim ladjam, ki so se v dolgih presledkih prikazovale ob vhodu v Boko. Vsaj nama se je zdelo, da naju ne more nihče videti in slišati v tej brezupni borbi za življenje.

Čas je mineval, vihar se ni hotel poleči, kopnina se je polagoma oddaljevala. Grlo me je začelo skeleti od suhote, glad in žeja sta se oglašala, sonce je neusmiljeno pripekalo, da so mi misli otrpnile in sem samo še mehanično zasajal vesla v morje. Z grozo sem čutil, da mi pojemajo od nečloveškega napora in neprestanega, divjega guganja moči. Albert pred mano tišči svoj opornik in molči. Koliko časa bova še vzdržala? Če popustiva, sva dokončno izgubljena — tako mi šumi skozi glavo, zadnja izgubljena misel sredi strahotnega tuljenja viharja in grmenja valov. V nekem hipu je segel Albert pod krov in izvlekel svojo zapestno uro. Dve je popoldne. Torej se že tri ure tepeva z morjem in viharjem za golo življenje! Držim se z besom in zagrizenostjo, a vem, da bo kmalu konec. Tedaj se Albertu posreči, da pritrdi presneti opornik in dobi obe roki prosti za veslanje. Skoraj istočasno sem kriknil: daleč silno daleč pred nama se je zablistalo na vrhu utrdbe Ostrega rta in se bliska v enakomernih presledkih. Znamenja z

zrcalnim brzojavom. Nama? Nedvomno nama. Opazili so naju in nama sporočajo, da je pomoč blizu.

Kakšna sila se je zbudila spet v utrujenih rokah! In kakor da je dovolj preizkušnje, je vihar za malenkost popustil, pod združenim naporom štirih rok pa se prične najina ladjica počasi, a vidno pomikati končno naprej, proti valovom in proti vetru, proti zavetni obali... Pomoč, kj nama je prišla naproti v podobi vitke in brze torpedovke, ni imela kaj rešiti. Pač — ko sem stopil na nje krov, sem šele spoznal, kako sem izčrpan. Moral sem se takoj vleči in trajalo je nekoliko ur, da sem si spet opomogel. Če bi moral veslati še nekaj časa proti Boki — in to bi trajalo v teh okoliščinah najmanj uro ali dve — bi se izčrpal bržkone tako, da bi moral domov. Albert je prenesel boljše od mene in tudi čolničnik je bil nedotaknjen.

(Se nadaljuje.)

KONČI AHAČIČ:

SKRIVNOSTI NARAVE

Brez dvoma si opazil, da diha pes v vročih dneh in če teče desetkrat hitreje in z odprtim gobcem, iz katerega mu jezik visi daleč ven. Ali veš, zakaj? Prevročje živalsko telo ohlaja iz njega izhlapevajoča voda: žival se poti. Pasja koža ima izredno malo odprtini, ki izločajo znoj. Če segreti pes široko odpira gobec in hitro sope, mu izhlapeva voda iz jezika, požiralnika in prav iz pljuč. Tako popravlja kožni nedostatek. Kako enostavno in obenem globokoumno!

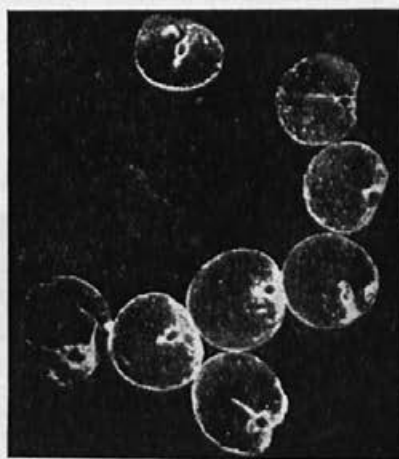
Vajen si vseh teh lepot in pametnih ureditev, pa so ti oči in razum zanje otopeli. Sprehodiva se zato po daljnih krajih in tujih morjih.

* * *

Morje, zibel vsega življenja! Morje, odkrij nam svoje skrite zaklade!

Temna, a jasna pomladna noč. Naš parnik mirno orje Sredozemsko morje, ko se nenadoma zablesti na morju srebrni val. Tam zopet medla lučka, tu modrikast ogenj. Vse se leskeče. Pomoči veslo ali roko vanj: vse se srebrno svetlika; odkod ta luč?

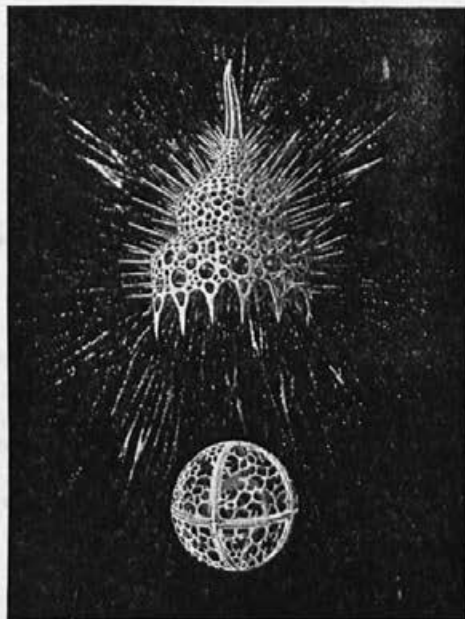
V globokem morju žive v milijardnih in milijardnih skupinah majhne, $\frac{1}{2}$ do 1 mm velike, skoraj okrogle živalce nočne lučke. V ugodnem vremenu se dvignejo na morsko površino, pokrivajoč jo podnevi kot nekaka rdečkasta kaša, ki se ponoči tako lepo svetlika. — Te majhne kroglice imajo le dva izrastka in majhno odprtino, usta. Izrastka se neprestano zibljeta in sta jeziček in tipalo¹. V usta zaganja trepetajoči, lasasti jeziček vodo, ki se v živalci nekako preceja in ji pri tem pušča potrebno

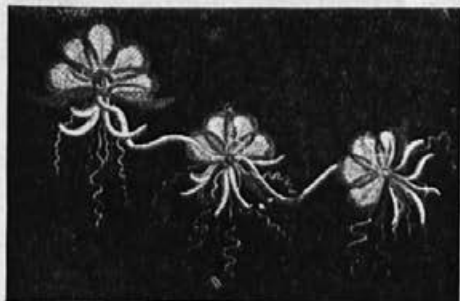
¹ Tipalo ali tipalka je občutljiv kožni izrastek, s katerim tiplje žival. Tipala imajo žuželke (metulji!) in vodne živali. Kjer so tipala močno razvita, nadomeščajo oči, sluh, vonj.

hrano, t. j. še manjše živalce in rastline. Nočne lučke se v morju dvigajo in spuščajo tako, da iztiskavajo in vsrkavajo vodo, s čimer postajajo lažje ali težje. Svetijo se kroglaste živalce po vsej površini, najbolj pa tam, kjer se drgnejo druga ob drugo ali pa ob druge predmete, na pr. ob vesla. Zato je morski sijaj najsvetlejši za parnikom, kjer valovi voda najbolj in kjer se zato nočne lučke najbolj tarejo.

Tako enostavne so nočne lučke in vendar ustvarjajo tako bajno lep morski pojav! Nekatero enako preproste živalce, da, celo nekatere rastline so pa neprekosljivi gradbeniki. Oglej si na pr. kepaste živalce žarkovce. Kakor žarki jih obdajajo tenki izrastki. Ti žarki premikajo in hranijo žarkovce, obenem pa izločajo steklasto snov, ki obdaja živalco kakor trden oklep. Ti oklepi so podobni zdaj najfinejšim zlatarskim izdelkom, zdaj srednjeveškemu orožju, zdaj najmodernejšim palačam, ki jim iz oken mole blesteči žarki - gradbeniki (glej sliko!). Žarkovci, ki jih je tisoč in tisoč različnih vrst, so v naravni velikosti manjši od milimetra — in vendar: Ali imajo duše, ki jim izdeluje načrte za krasne in obenem tako preračunano trdne paličice?

Pisan šopek lepih rož priplava po vodi. Kakor da je ves iz svetlikajočega se kristalnega stekla. Tu zopet bujen venec, tam zvezda repatica. Kaj je to? To so cevkači. Cevkači so cele, nadvse pametno urejene državice različnih malih živalic. Nihče ne skrbi zase, temveč vsak dela za vse. Po cevkah

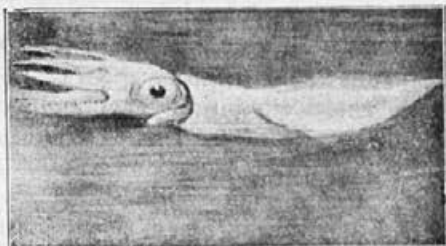

so se te živalce zrastle druga v drugo in prevzele vsaka svojo nalogo: nekatere »cvetke« dvigajo in spuščajo cevkača, druge ga premikajo po morju; nekateri »listki« so »pametnjaki« ki tipljejo po okolici, drugi skrbijo za potomstvo, nekatera »stebelca« love hrano, ki jo oddajajo v skupno kuhinjo, od koder dobi vsaka živalca po skupni cevki pošteno svoj delež hrane, druga so hrabra vojska.

Mnogo trdneje od drugih morskih živali, se oprimejo žrtve lovke svojevrstnih živali, med katere spada naša sipa. Te lovke imajo namreč prisalne mešičke, ki plena ne spuste zlepa. — Sipo najdeš na vseh naših ribjih trgih, dasi ni riba. Ker spušča v morje temnomodro tekočino, če jo

sovražnik napade, da se lahko zgubi v kalni vodi, jo zovemo tudi: riba črnica. Sipa in njeni sorodniki se prav čudno premikajo po morju: na trebušni strani imajo velik meh, ki se sproti napolnjuje z vodo. Iz tega meha iztiskavajo vodo po posebni cevki ob glavi. Močni vodni curek dokaj hitro odbija živalco nazaj.

Naša nedolžna in okusna sipa ima gorostasno sorodstvo: nestvore, katerih razprostrte lovke merijo 16 m in več. Ob hudih viharjih jih je vrglo morje na japonsko in novofundlandsko obal. Dali niso v moju še večji, neznanj velikani te vrste? Morda so ta

strašila resnična podlaga pravljicam o kačastih morskih zvereh, ki s svojimi lovkami potapljaajo čolne.

JOŽE HERFORT:

V SENCI ORLOVIH KRIL

Pasje vroče je bilo takrat, čeprav se je poletje že skoro nagibalo v jesen. Divje gore so me obdajale. Nebo je bilo črnomodro, nad belimi skalami je trepetala soparica, v sencah pa je bil še hlad in obilna rosa. Poslednje planike so tedaj cvetele; zahotelo se mi je teh veličastnih, lepih rož planinskega miru in samote. Čudovite rože so to, enkrat ti cveto na takem kraju, da jih lahko doseže vsakdo, drugič spet na tako divje opasnih krajih, da ne moreš do njih. V tistih divjih čereh, bleščeče belih, zlokobno se režečih, so cvetele poslednje planike. Ponje sem se namenil. Odložil sem nahrbtnik, ga položil kraj sebe, položil poleg še klobuk in daljnogled, obul plezalke, pa se namenil v steno.

Prej so se podile okoli mene planinske kavke, tiste ptice, črnega bleščečega perja, sivorumenih nog in rumenega kljuna, pa vrešče krožile vse globlje proti dolem. Ves čas, ko sem se namerjal v steno, me je motilo neko čudno sikanje; menil sem, da je še kaka zaostala kavka, veter ni mogel biti, ker je ležala vsa krajina kraj mene v mrtvi vročini. Ozrl sem se kraj sebe, na tisti ozki prostor med mojo nogo in nahrbtnikom. Mrzlo me je spreletelo in divje sem odskočil. Kraj moje noge je v svitek zvit ležal velik, rdečkastočrn, planinski gad. Vse telo mi je objela rahla tresavica, ob bežni misli, kako močno se je nagnila nadme smrt, zakaj bil sem zelo razgret, do kože pa je bilo silno daleč. Niti dobrega noža nisem imel, obvez pa komaj za silo. Obšel sem strupenca in nahrbtnik, vzal iz njega stojalo za fotografski aparat, ga raztegnil, prevezal konici s kosom obveze in gada — mojstrsko ujel.

Nekam divje veselo mi je zaplala kri po žilah, ko sem se čutil spet varnega. Veste na kaj sem se spomnil? Na previdnost Stvarnika, na svojo lastno neprevidnost, na svojega božjega varuha in nase, ki se le prečesto podajam v nore nevarnosti. Vstopil sem v steno. Ni bila visoka, kvečjemu kakih štirideset metrov, tudi ni bilo plezanje preveč naporno. Prišel sem že do planik, že sem jih imel varno za srajco, ko sem zagledal najlepšo, kar sem jih kdaj videl. »Še dva prijema,« sem dejal, »pa bo moja«. Prvi prijem je držal, drugi sem si mislil, da bo tudi. Oprl sem se, v prihodnjem trenutku sem zdrsnil in v loku odletel. Neka čudna sila me je stisnila za grlo, pripravljen

sem bil na vse. K sreči nisem preplezal še niti polovice stene. Priletel sem med skale, ki so štrlele iz redke planinske trave, omahnil že nazaj, ko sem se s krepkim sunkom obdržal in precej trdo priletel ob steno. Neki čuden čut samoobrambe mi je narekoval, naj se pritisnem k steni. Zakaj, če bi omahnil, bi si zlomil nogo, ki je tičala med obema skalama.

Tedaj sem prinesel z gora samo tri planike, pa vse tri dal dekletu, ki se je že rdečih bujnih nageljev naveličalo. Samemu mi ni od te planinske zgodbe ostalo ničesar, razen trpkega spomina, kadar se spomnim, da so bile tiste tri planike sicer dobrodošle, da pa je padel radi tega v marsikateri veseli družbi name trpek očitek, z veselim smehom povedan. Češ, tri planike bi skoro dvakrat plačal z življenjem. Družba je vesela, nihče ji tega ne zameri, naj mi reče kdo kar hoče; teko pa včasih človeku samotne ure in mu je hudo ob takih grenkih spominih. Ko sem tedaj zapuščal planine, so šle z menoj planinske kavke, mrzlo so se poslovile planine od mene; niso me pozdravile, ker nisem ostal v njihovem objemu. Ko pa sem že skoraj stopal v dolino, me je zasenčila orlova perot. Velika ptičja senca se je potegnila čezme, samotni mogočni ptič je plaval v sinjino, ni maral izdajalske in hinavske doline.

* * *

Še drugo zgodbo o belih planinskih rožah in o orlovi senci vam bom povedal. Nekoč sem čital žalostno zgodbo plezalca, ki se je ubil na pretežavni poti. Plezal je, se ozrl na uro in padel. Njegov najboljši prijatelj ga je šel iskat, našel je mrtvo truplo, ura na roki je stala, — kazala je tri. Tega prijatelja so našli lovci; poleg njega je sedel mogočen orel; krila je napol razpel in zasenčil mrličevo spačeno lice. Ustrelili so ga. Mrlič je imel zbito lobanjo, na roki tovariševo uro, spet je kazala tri. Ko so ga prinesli v dolino, za mrtvim orlom vred, so videli, da je bila lobanja prazna, brez možgan. To je bila žalostna zgodba dveh mladih ljudi.

Na Gorenjskem je bilo. Tovariša sem obiskal; nekam tih, žalosten, potrj je bil. Na vprašanje, zakaj da je tako otožen, mi je brez besed podal spominsko knjigo, v kateri je bila narisana lepa planika, za ozadje pa je imela križ in obrise gora. Spodaj je bila samo ena vrsta napisana skoro s trepetajočo roko:

»Vladku v spomin. Edo.«

Vprašujoče sem ga pogledal. Pokimal je in mi dejal: »Orel ga je zasenčil s svojo perotjo, gora ga je sprejela v svoj objem. Za planikami je šel, samotnih planinskih rož si je hotel natrgati. Visoko v steni je bil, s težkim nahrbtnikom, zakolebal je, omahnil, odletel v mogočnem loku preko divjih skal in obležal strt. Ko so ga našli, mu je ležala strta glava v senci, na belih skalah se je sušila njegova kri, roka mu je krčevito oklepala par planik. Kraljice gora so ga zmamile v smrt, visoko nad njim pa je krožil orel, kralj gora in ga senčil s svojo mogočno senco. Senčil ga je, ali pa se je že pripravljaj na kraljevsko pojedino. V belo platno so ga zavili in ga odnesli v dolino. Ura na njegovi mrtvi roki je obstala, kazala je tri. Sedaj spi on pod hladno rušo, njegova ura leži na moji mizi in stoji. Vedno bo stala tam, kjer je obstala ob njegovem poslednjem dihu, zraven nje pa bo list moje spominske knjige s križem in planiko.«

Vladko se je ozrl name z rosnim pogledom. Od planin, zavitih v meglo pa je zavel mrzel, ječeč veter.

KAKO JE BILO NA SOKOLSKEM ZLETU V SARAJEVU IN ZAGREBU

Lansko leto so bile v Ljubljani velike sokolske svečanosti, ki so trajale skoro ves mesec juni. Praznovala se je sedemdesetletnica ustanovitve Ljubljanskega Sokola, prvega sokolskega društva med Slovenci in sploh med južnimi Slovani. V Ljubljano so prihiteli tisoči bratov Sokolov in sester Sokolic iz raznih krajev naše prostrane Jugoslavije. Češkoslovaški, ruski in poljski Sokoli so poveljali Pokrajinski sokolski zlet v Ljubljani. Škoda le, da niso mogli v predzletnih dneh nastopiti naši mladi Sokoliči in Sokoličice. Tako pridno so se pripravljali za zlet pod vodstvom svojih bratov prednjakov in sester prednjačic, tako zelo so se veselili zleta, pa jim je vse preprečilo izredno slabo vreme. Ni jim bilo dano, da bi pokazali svojim mamam, očetom in tisočem gledalcev sadove sokolske marljivosti. Se bodo pa drugič pokazali, ko bodo še bolje pripravljeni!

Višek uspeha je dosegel Pokrajinski sokolski zlet v Ljubljani s povorko in krasnimi telovadnimi nastopi. Pri povorki so bile ljubljanske ulice prenapolnjene občinstva, ki je navdušeno pozdravljalo 24.000 v povorki korakajočega sokolskega članstva in ga obsipalo s cvetjem. Ljubljana je pri tem dokazala, da je sokolska in da je ponosna na svoje matično sokolsko društvo Jugoslavije.

Letošnje poletje je priredilo jugoslovensko Sokolstvo dva mogočna pokrajinska zleta, in sicer na Vidovdan v Sarajevu, v začetku avgusta pa v Zagrebu. Tudi na ta zleta so prihitele sokolske množice iz vse države; z močnim zastopstvom so prišli i v Sarajevo i v Zagreb naši najbolj zvesti bratje češkoslovaški in ruski Sokoli. Poljsko Sokolstvo je zastopal njih starosta brat Zamojsky. Posebno važen dogodek na zagrebškem zletu je bila udeležba bolgarskih Junakov, ki so bili sprejeti letos v Zvezo slovanskega Sokolstva.

Oba zleta sta odlično uspela in pokazala, da je sokolska misel prodrla v ves jugoslovenski narod. Da bo bodočnost Sokolstva še silnejša in lepša kot je že sedaj, je dokazala mladina, ki je nastopila na obeh zletih v mogočnem številu. Najlepši vtis so napravile na zletih v prvem in drugem mestu sokolske čete, dokaz, da kmetiško ljudstvo ljubi in se oklepa Sokolstva. Naše Sokolstvo hoče dvigniti kmetijskega človeka, se briga zanj in zato ima naš kmet širom Jugoslavije zaupanje v sokolsko delo. To vse in še marsikaj lepega se je moglo opazovati na zletih. Tudi v Zagrebu je pri nastopu sokolske mladine nagajalo slabo vreme in niso mogli pokazati vsega, kar so se naučili v Sokolu. Malo na boljšem so bili v Sarajevu. Za zlet v Zagrebu, ki se je ž njim proslavila šestdesetletnica prvega sokolskega društva med brati Hrvati, se je zgradilo prostrano zletišče in je prisostvovalo javnim telovadnim nastopom čez 60.000 ljudi, ki so očarani in navdušeni pozdravljali tisoče telovadečega članstva.

Mladina, ki si bodočnost Jugoslavije, vzljubi in okleni se Sokolstva, ker ono služi domovini z vsemi svojimi silami.

O „DNEVIH MLADINSKE GLASBE“

Gotovo se še prav vsi spomnite zadnje številke lanskega letnika vam tako priljubljenega »Našega roda«. V njej so bili omenjeni »Dnevi mladinske glasbe«. Pojasnili smo vam takrat, kakšni dnevi so to in kako važno obletnico bo v teh dneh praznoval mladinski pevski zbor širom srednje Evrope priljubljenih »Trboveljskih slavčkov«.

Kakor se nam dozdeva, smo prav na koncu obljubili, da vam bomo poročali, kako je vsa stvar potekla. Ker pa hočemo biti mož-beseda, izpolnjujemo že kar v prvi letošnji številki dano obljubo.

Drugega in tretjega junija je bila v Ljubljani res velika reč. Iz vseh delov Slovenije so drveli v Ljubljano hlaponi

polni mladih pevcev, ki so ujeli v svoja mala srčeca pesem svoje domovine.

Veseli so hiteli v stolno mesto, da tam poklonijo to pesem svojemu kralju, v katerega mogočni zaščiti se je vršila proslava na čast njemu in lepi slovenski pesmi, polni sonca ter toplote zlatih polj in goric pa tudi tihega, trpkega trpljenja.

Stara Ljubljana se je še vsa zaspala prebudila, jezeča se na neugnance, ki so jo zmotili v sladkem spanju zgodnjega jutra. Toda, čim dalje je poslušala lepò ubrano petje, ki je donelo iz cerkva Sv. Jožefa, Srca Jezusovega, Sv. Petra in stolne cerkve Sv. Miklavža, tem bolj se ji je obraz raztegoval v vesele in zadovoljne gube.

Radovedna je pokukala iz tistega starega gradu, ki že stoletja straži naše belo mesto, v ozke in široke, od jutranjega sonca osvetljene ulice pod seboj. Zgledala je vsa začudena polno majhnih romarjev, ki so vsi hiteli v tisto veliko palačo, kateri se pravi »Union«. Kaj pa je to »Union«? No, to je ogromna palača, v kateri dobiš vse: krčmo, kavarno, sobe za trudne popotnike, velike dvorane za pevce in harmonikarje, ki nastopajo in Bog si ga vedi še kaj.

Tedaj pa se je stari mamici Ljubljani v glavi zasvetilo in spomnila se je, da je ta dan poln sonca, praznik mladinske pesmi.

Štela je in štela hiteče deklice in dečke, pa jih naštela blizu tisoč in dvesto. Vzdostilo se ji je staro srce in nabrala je lice v najprijaznejše gube ter se odela v lepa slavnostna oblačila, ki so jih mali pevci z odprtimi očmi občudovali.

Kakor v panju je bilo v največji izmed mnogih dvoran. Zaplesale so »Snežinke« in veselo ter okroglo je zadonela »Svatovska«. Mati Ljubljana je vsa navdušena poslušala. Bila je presenečena. Kritiki, o katerih smo vam zadnjič pravili, so se oglasili: »Dobro, prelepo so zapeli«.

Peli so pevci iz raznih krajev: Šentvidčani, Ljubljančanke, šolarji in Sokoliči iz Jesenic, Medijci, Dolnje in Gornje Lendavei, oni iz Komende in Šmartnega ob Paki, Planinci in Šmartčani od Litije, zbori iz Brežic, Novega mesta in Žiž pa Zetanci, Zagorjani, Radečani ter oni iz Iga in Litije in še od drugod.

Nad vse lepo pa so se že prejšnji večer stotič oglasili s svojim ubranim petjem »Trboveljski slavčki«. Kako lepo in otožno je zvenela narodna istrska pesem: »Narekovane za ocem«. Vsem je tedaj bilo res tesno pri srcu. Prav vsak je občutil bol, ki zadene otroka, kadar izgubi očeta.

Odmevala je pesem po Ljubljani pa tudi po drugih krajih naše domovine in širom Evrope, saj jo je radio prenašal po svojih skrivnostnih valovih. Vse je občudovalo našo pesem, ki se je popoldan drugega dne izgubila v dolinah in ravninah slovenske zemlje.

Ljubljana je zopet zaspala. Pevci pa so ponesli v srcih njeno sliko domov, da bodo pravili vsem znancem, ki jih takrat ni bilo v Ljubljani, o starodavnem, sivem gradu, prečudno lepih cerkvah in o visokem nebotičniku.

H. K.

M. Z.:

ZAKAJ IN KAKO ODPADA JESENI LISTJE Z DREVES?

Pri divjem kostanju najlepše lahko opazuješ odpadanje listja. Poberi na tleh list in si oglej koren peclja, s katerim se je list držal veje. Opazil boš nekaj plustastih vrastkov. Ako si ogledaš vejo, s katere je list odpadel, boš opazil pod popkom liso v obliki podkve, na kateri se je list držal. Opazuj tudi na drugem drevju, kako listje odpada (jesen, leska, bukev, lipa, robinija, topol, breza). Poglej ali odpadajo pri robiniji pernatih listi obenem s peclji, ali posebej.

Deni v skledo vode par kosov ledu, vanjo pa postavi kako lončnico (fuksijo, pelargonijo, begonijo), tako, da se bo zemlja s koreninami ohladila. Kaj opaziš v teku časa?

Kakor hitro sončni žarki v jeseni ne obsevajo zemlje več tako močno kot poleti, se prične zemlja ohlajati. Rastline to takoj čutijo. Sesalne koreninice ne morejo v hladni zemlji sprejemati in odvajati v rastlino potrebno vodo, iz listov pa posebno ob jesenski vetrovih izhlapeva mnogo vode. Posledica tega je, da se posuše in odpadejo listi, da jih drevo tako rekoč samo odvrže, ker ne sme še več vlage izgubljati. Poleg tega pa bi listje na drevju in grmovju povzročilo, da bi se na vejah

nabralo preveč snega in bi se veje zlomile, kar se često dogaja, če zapade prav zgođen sneg, še preden je vse listje odpadlo.

Da rastline jeseni odvržejo liste, je torej nekaka samoobramba in priprava rastlin na zimo. Zanimivo je tudi, kako drevo odvrže svoje liste. Priprave za to trajajo dalje časa. Listi so rastlini to, kar je želodec človeku in živali. Listi presnavljajo in »prebavljajo« hrano, ki jo vsrkajo koreninice iz zemlje. S pomočjo listnega zelenila proizvajajo iz te hrane ter iz ogljikovega dvokisa, ki ga sprejemajo iz zraka, škrob, beljakovino in sladkor. Ob pripravah za zimo spravijo rastline vse te snovi iz listov v les in v plodove, da jih ima pripravljene za bodočnost. Zaradi izgube velikih važnih snovi izgube listi svojo prvotno zeleno barvo in tedaj zažare v prekrasnih jesenskih barvah. Divja trta, ki pokriva marsikake puste zidove, se po barva živordeče, bukve in hrasti porjave, listi javorja in breze porumene — barve se prelivajo iz ene v drugo ter razveseljujejo naše oko.

Istočasno pa je tam, kjer se listi odločijo od vejice, zrastle posebna ločilna plast, v kateri se nabira plutovina z namenom, da že v naprej zaceli rano, ki bo nastala z odpadom lista. Tedaj zadostuje kapljica rose ali lahna sapica in list odleti z drevesa.

Včasih pa povzroči tudi nenadna slana, da skoro vse listje z dreves odpade. Tudi za ta slučaj so poskrbele rastline že v naprej. V ločilnem staničju se nahaja namreč voda. Ako ta voda vsled slane zmrzne, se razširi in razrahlja vezi med listnim koreninom in vejico. Dokler traja slana in je voda v staničju zmrznjena, drži led liste na vejah. Kakor hitro pa posije sonce in slana izgine, izgube listi z drevesom vso zvezo in drug za drugim odlete z drevesa, čeprav ne pihata niti najmanjša sapica.

Z odpadajočim listjem sicer rastlina izgubi nekaj hranilnih snovi, vendar pa le takih, ki jih lahko iz zemlje zopet pridobi. Listi itak strohne na zemlji pod drevesom ter se pretvorijo v rodovitni humus. Vsled tega je bolje, ako listja ne grabimo izpod dreves, ker s tem jemljemo gozdu potrebni gnoj.

M. Z.:

V PRIRODI

2. oktobra — 20. novembra.

1. Ali že najdeš na leski, jelši in brezi mlade mačice? Kje jih še vidiš? Opazuj njih rast. 2. Čopasti škrjanec se pojavlja na cesti. 3. Zbiraj semena, jih shranjuj v posebnih škatlicah ter pripiši zraven ime. Sčasoma sestaviš zelo zanimivo zbirko. Škatlice izdelaj sam. 4. Opazuj ptičjo selitev in si zabeleži datume, kdaj ptice odhajajo. V kakšnem vrstnem redu? Kakšna je oblika jate in letanja v zraku? 5. Kdaj si videl zadnjega netopirja? Poišči na podstrešjih in v duplinah speče netopirje in poglej, kako spe. Ne moti jih pa pri spanju! 6. Kaj pa plazilci (martinčki, kuščarji, kače), ali jih še kaj vidiš? 7. Pojdi ob deževnem vremenu v gozd, tam boš gotovo našel črnega, rumenopikastega močerada, ki si išče prostor za prezimljenje. Zaseduj močerada in gotovo boš našel votlinico, v kateri je včasih zbranih do 50 in še več močeradov, da prespe zimo. 8. Katere metulje in druge žuželke še opaziš ob sončnih dneh? 9. Poišči na njivi poškodovane koruzne rastline in odglodane storže in pozvedi, katera žival je delala škodo (jazbec, divji veper). 10. Opazuj v leščevju veverice, kako stičejo za lešniki. Nekaj jih shranijo za zimo, kje? 11. Kaj pa polhi? S čim se hranijo? Ali so že šli spat? Poišči polšine. Opiši polšji lov v vašem domačem kraju in pošlji spis v »Naš rod«, da ga objavimo. 12. Jesenski podlesek cvete, a nima nič zelenih listov. Kdaj zrastejo in kdaj najdeš plodove podleska?

NA VRTU

Ko pospravljamo z vrta razno zelenjad in cvetice, nam mnogokaj odpade. Večino teh stvari zmečemo na kup, kjer delamo kompost. Kaj vse spada na ta kup? Plevel, travnata ruša in sploh trava, mah, listje, odpadki od zelenjave, gnoj iz zajčjega, kurjega in drugih hlevov, smeti, pepel od drv, saje, olupki, perje, slamnati in seneni ostanki, žaganje in drobir iz drvarnice itd. Vmes pa včasih nasujemo nekoliko stare malte, cestnega prahu ali blata ali živega apna.

Prazne grede na vrtu globoko prekopljemo in jih neporavnane pustimo čez zimo, da zemlja dobro preperi.

Pripravimo in napolnimo zimsko shrambo: suho in zračno klet. Ob suhem vremenu začnemo spravljati zelenjad. Pozneje pazimo, da odstranjujemo sproti vse, kar gnije in da shrambo večkrat prezračimo.

Sadno drevje (debla) mažimo z arborinom ali z apnenim beležem.

Rože (vrtnice) položimo ter jih pokrijemo, vrtno trato gnojimo s kompostom. Semena vrtnih rastlin očistimo in jih spravimo na suhem, toda hladnem prostoru.

HIGIENA

Dnevi so postali mrzli, slana je nekaj običajnega, včasih zapade celo sneg. Vreme nam ne dopušča ostajati dalje časa na prostem. Stanovanje nam postane prijetno bivališče. Zato moramo paziti, da je stanovanje čim bolj higiensko urejeno. Sedaj, pred pričetkom zime, moramo poskrbeti, da se vse prav uredi. Najvažnejša soba v stanovanju je spalnica. V njej prebijemo največ svojega časa. Zato moramo izbrati za spalnico najbolj svetlo in sončno ter zračno sobo. V spanju dihamo že itak zelo nalahno in površno. Vsled tega mora biti zrak v spalnici posebno čist in svež. Okna morajo biti velika in čez dan odprta, obrnjena naj bodo po možnosti proti jugu. — Ali naj spimo pri odprtem oknu? V higienskih knjigah naletimo često na zahtevo, da naj spimo pri odprtih oknih. Ta zahteva je popolnoma upravičena, vendar pa velja le za utrjene ljudi. Kdor še ni zadostno utrjen, se lahko nevarno prehladi. Ta stori bolje, ako se polagoma privadi na odprta okna s tem, da spočetka odpira le zgornje line pri oknu ali da okna le pripre in polagoma vsakih par dni bolj odpre. Svetloba in zrak sta pač vedno najboljša prijatelja človeka.

V jesenskem času že pričnemo tu in tam kuriti v pečeh. Peč za drva in premog porabi pri gorenju veliko množino kisika. Ako kurimo tedaj v sobi, ki jo grejemo, se porabi mnogo kisika in sobnega zraka. Posledica je, da se zrak v sobi hitro kvari. Zaradi tega moramo od časa

do časa odpreti za hip okna, da se zrak obnovi. — V spalnici pa je sploh bolje, da ne kurimo. Ako je kljub temu treba spalnico pogreti, zadostuje, če kurimo v sosednji sobi in potem vrata v spalnico odpremo.

Za oči je silno škodljivo, če pri delu, pisanju ali čitanju nimamo dovolj svetlobe. Nj umestno štediti pri razsvetljavi, ko se prične delati mrak. Kadar pišete nalogo ali se učite, postavite ali potegnite luč prav k sebi, nikakor ne zadostuje, da vam gori luč na sredi sobe. Pazite torej na oči, ki so najbolj občutljiv in najnežnejši organ našega telesa. Kar se enkrat greši pri očeh, se ne da nikdar več popraviti. Ali opazujete, koliko ljudi že nosi očala in še vedno jih je več. Grešili so povečini s svetloblo!

SPOMINSKI DNEVI

21. 10. 1908. Ustanovitev Narodne odbrane (26 letnica).
22. 10. 1922. Začetek fašistične vlade v Italiji (12 letnica).
23. 10. 1394. Smrt kraljeviča Marka (540 l.).
24. 10. 1912. Zmaga nad Turki pri Kumankum (22 letn.).
25. 10. 1912. Srbska vojska pride v Skoplje (22 letn.).
26. 10. 1787. Rojstvo Vuka Štef. Karadžića (147 letn.).
28. 10. 1918. Dan osvobojenja (16 letn.).
3. 11. 1918. Italijanske čete pridejo pod belo zastavo v Trst ter okupirajo Goriško in Istro (16 letn.).
6. 11. 1926. Začetek konfinacij v Italiji (8 letn.).
9. 11. 1456. Smrt Urha Celjskega v Beogradu (478 letn.).
11. 11. 1918. Podpis premirja (16 letn.).
11. 11. 1927. Podpis prijateljske zveze med Jugoslavijo in Francijo (7 l.).
12. 11. 1920. Rapalski dogovor pusti Italiji Zadar, Lastovo in Julijsko Benečijo (14 letn.).
14. 11. 1886. Ustanovitev srbske akademije v Beogradu (48 letn.).
16. 11. 1887. Smrt Frana Levstika (47 letn.).
17. 11. 1882. Smrt Gjura Daničića (52 letn.).
19. 11. 1202. Dož Dandolo zavzame Zadar (732 letn.).
19. 11. 1912. Osvoboditev Bitolja (22 letn.).
20. 11. 1813. Rojstvo Frana Miklošiča (121 l.).

NAŠ MLADI KRALJ

Bivši kraljevič Peter je šel v svet.

V Kapniku ob Savi je imel svojo malo hišico kjer ima shranjene svoje najljubše reči iz mladih dni, mal avtomobilček, tricikel, vozove in razne vrste orodja. Tja je šel še poslednjič, poslovil se je od svojih igrač in lepih spominov iz svoje zgodnje mladosti, nato se je odpravil na daljno pot na Angleško.

Ob slovesu je kraljica jokala. Kralj Aleksander, ki je sam spremljal takratnega kraljeviča na postajo, je še poslednjič objel Peterčka in mu dejal: »Bodi priden, čakajo te težke naloge v življenju!«

Vlak je odbrzel. Kraljevič je zajokal. Kot da bi slutil, da se nikdar več ne vidita.

V Londonu je bil komaj mesec dni, ko so mu sporočili grozno vest o kraljevi smrti.

Zdaj se vrača istočasno z blagopokojnim kraljem v domovino. Bridkost je ubila v njem vso otroškost, vrača se v domovino resen, ne več kot otrok in ne več kot kraljevič, ampak kot kralj Peter II.

Naš slikar, Božidar Jakac, ki je slikal našo kraljevo družino na Bledu, in je bil dalj časa v Peterčkovi družbi, je pripovedoval o njem tako-le:

Izredno lep fant je, finih potez in zelo podoben materi. Vendar spominjajo nekatere njegove poteze tudi na pokojnega kralja. Prijeten je in prisrčen, zanima se za vse, najbolj pa za tehniko. Včasih sem mu še sam pomagal izdelovati model letala ali kaj podobnega.

Na njegov rojstni dan je dobil mnogo lepih darov: pristno indijsko obleko, fotografični aparat in drugo, jaz pa sem mu dal eno svojih slik in Magajnovskega »Brkonjo Čeljustnika«. Z navdušenjem je odnesel sliko in z zanimanjem je prelistaval »Čeljustnika«. Največ veselja pa je le imel s fotografičnim aparatom. Slikal je ves dan. No, ves dan ravno ne! Kraljevič Peter je imel že takrat namreč zelo malo prostega časa. Točno razdeljen urnik je imel: navsezgodaj telovadbo, potem šolo, kratek izprehod in zopet šolo! Odmori so kratki.

Njegov telovadni učitelj je neki mornarski podčastnik — Slovenec, njegov vzgojitelj pa mlad Anglež, ki je že v zgodnji mladosti izgubil svoje starše. Zelo nadarjen je ta vzgojitelj. Pa tudi Peterček govori že prav dobro angleško. Je pa tudi dober telovadec, plava ti pa že tako, da ga kar občuduješ! Mehkužnosti in lenarenja ne pozna. Včasih napravi daljši izlet, ostane tudi po več dni v planinah in prenočuje s svojim vzgojiteljem kar pod šotorom.

Ko je bil zvečer utrujen od učenja ali od dolge poti, pa mu še ni bilo do spanja, ga niso zanimale preveč pravljice o kraljevičih in kraljičinah. Rajši je šel v svoj hišni kino, kjer vrtijo mladinske zvočne filme. Tu je gledal najrajši daljne kraje, čudovite pokrajine, in planine. Njegova dva mlajša bratca, Tomislav in Andrej pa sta komaj čakala, da je prišel na vrsto »Miki — mau«.

KAŠTANKA

Napisal A. Čehov. Ilustriral Lj. Ravnikar.
Iz ruščine prevedel Alojz Gradnik.

I.

Mlada, rjavkasta psica, po svojem gobčku močno podobna lisici, je begala doli in gori po pločniku. Nemirno se je ogledovala na vse strani in cvilila. Privzdigovala je zdaj eno, zdaj drugo ozeblo tačico in premišljevala: kako se je vendar moglo zgoditi, da se je izgubila?

Prav dobro se je spominjala, kako je prebila dan in kako jo je navsezadnje zaneslo na ta neznani pločnik.

Dan se je začel s tem, da si je njen gospodar, mizar Luka Aleksandrovič poveznil na glavo čepico, vzela pod pazduho neko leseno reč, ovito v rdeče platno in zaklical:

»Kaštanka, hajdival«

Kaštanka je zlezla izpod skobelnika, kjer je spala na stružju. Ugodno se je pretegnila in stekla za gospodarjem. Odjemalci Luke Aleksandroviča so stanovali zelo daleč, tako daleč, da je moral mizar, še preden je prišel do njih, nekajkrat stopiti v gostilno in se okrepčati. Kaštanka se je spominjala, da se je na cesti dokaj nespodobno obnašala. Od veselja, da jo je gospodar vzela s seboj, je poskakovala, lajala in se zaganjala v vagone konjske železnice, stikala po dvoriščih in se podila za psi. Zavaljo tega jo je mizar venomer izgubljal izpred oči. Zastajal je in srdito kričal na njo. Enkrat ga je popadla taka jeza, da jo je zgrabil za njeno lisičje uho, stresel ga in robantil:

»Da... da... bi... crk... ni... la, žvirca!«

Ko je obšel vse svoje odjemalce, je Luka Aleksandrovič za hip krenil k svoji sestri, ki mu je postregla s pijačo in jedačo. Od sestre je šel k svojemu znancu knjigovezu, od knjigoveza v gostilno, iz gostilne h kumu itd. Z eno besedo, ko se je Kaštanka znašla na neznanem pločniku, se je že zmračilo in mizar je bil pijan ko klada. Mahal je z rokami in globoko vzdihajoč je mrmral:

»Oh ta pregrešni svet: Glej, zdaj gremo po ulici in gledamo svetilke, ko pa umremo — bomo v ognjenem peklju goreli...«

Ali pa je dobrodušno klical Kaštanko k sebi, govoreč ji:

»Kaštanka, ti mrcina, mrcinasta, v primeri s človekom si to, kar je tesar v primeri z mizarjem.«

Med tem ko je na ta način modroval, je iznenada zasvirala muzika. Kaštanka se je ozrla in videla, da je korakal po ulici polk vojakov. Ker ni mogla prenašati godbe, je začela zavijati. Ali na njeno veliko začudenje, se je mizar, namesto, da bi se prestrašil, široko nasmejal in se vzravnal v »pozor!« Dvignil je roko in po

vojaško pozdravil. Ko je videla, da gospodar ni ugovarjal, je Kaštanka še glasneje zavila in se je kakor brez glave zagnala preko ulice na drugi pločnik.

Ko se je zavedla, muzika ni več svirala in tudi vojske ni bilo več videti. Stekla je preko ceste, na isto mesto, kjer je zapustila gospodarja. Ali, joj, o mizarju ni bilo ne duha ne sluha. Pognala se je naprej, potem nazaj. Vnovič je stekla preko ulice, ali mizar, kakor da se je v zemljo pogreznil... Kaštanka je jela obvohavati pločnik v nadi, da najde gospodarja po vonju sledov. Ali ta čas je šel mimo neki nebodigatreba v novih gumijastih galošah in zdaj so se vsi tanki vonji mešali z ostrim smradom kavčuka, da ni bilo mogoče ničesar razločiti.

Kaštanka je dirjala naprej in nazaj in ni mogla najti gospodarja. Medtem pa se je bilo že stemnilo. Na obeh straneh ulice so se užgale svetilke in v oknih hiš so se pokazale luči. Naletaval je gost, puhast sneg in belil tlak, hrbte konjev in čepice kočijažev. In čim bolj je temnel vzduh, tem bolj so se vsi predmeti belili. Mimo Kaštanke so, suvajoč jo z nogami, neprestano, spredaj in zadaj, hodili neznani odjemalci.

Ko se je popolnoma stemnilo, sta se polastila Kaštanke obup in groza. Stisnila se je k nekim vratom in začela bridko cviliti. Celodnevno potovanje z Luko Andrejevičem jo je utrudilo. Ušesa in tačke so ji ozeble in vrh tega ji je strašno krulil želodček. Ves dan se ji je samo dvakrat posrečilo osliniti svoj gobček: pri knjigovezu je okusila nekoliko lepa, v neki gostilni pa je našla poleg točilne mize kožico klobase. To je bilo vse. Da je bila Kaštanka človek, gotovo bi si bila rekla: »Ne, tako ni mogoče živeti: Treba vsemu napraviti konec.«

(Se nadaljuje.)

ZDRAVKO OCVIRK:

JESEN LETA 1934

*Rumen je gozd in veter v njem šepeče,
na pota lega trudnost brezizrazna,
jesen je letos z nami neprijazna,
in v grozni boli srce nam trepeče.*

*Vsi žalostni premišljamo usodo
in v strahu gledamo v bodoče dni,
kako bo zdaj, ko Njega ni,
junaka svetlega, ki nam je dal svobodo.*

*Zdaj legla je otožnost čez dobrane
in v duše naše, srce nepokojno
zaman zdaj išče sonca in zelenja.*

*A ne klonimo! Polni hrepenenja,
ki nas bo dvigalo z močjo opojno,
premažamo še lahko vse težave.*

MOZAIK

Ograjenšek Franjo, učenec viš. nar. šole na G. Ponikvi

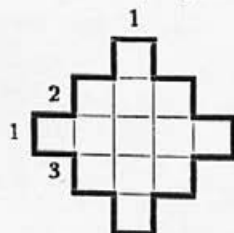

- Medmet.
- Mesto ob Jadranu.
- Podzemski žival.
- V katero se shranjuje obleka.
- Del ključavnice.
- Zver.
- Konjiček.
- Mesto ob Savinji.
- Pridevnik.
- Petelin.
- Otok.
- Se rabi pri nakladanju sena.
- Kača.
- Irrib v neodrešeni domovini.
- Mesto ob Vrbasu.
- Mesto ob Dravi.

Po sredi navzdol ime.

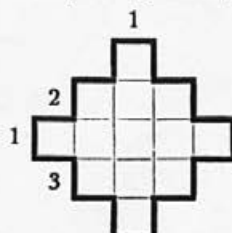
KRIŽANKA

Rabuda Jožef, višja narodna šola Koprivnica pri Rajhenburgu

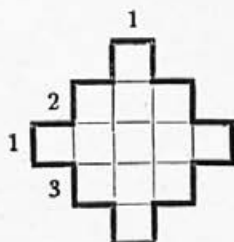
Navpično in vodoravno:

1. rokodelec,
2. kolonialno blago,
3. na jutranjem nebu.

Navpično in vodoravno:

1. rokodelec,
2. iglasto drevo,
3. členonožec.

Navpično in vodoravno:

1. moško krstno ime,
2. del živali,
3. dve stvari.

PODMLADEK JADRANSKE STRAŽE

Mladina!

Prvo leto resnega udejstvovanja je za nami. In v tem kratkem času je postala naša vojska silna. 65.000 mladih stražarjev in čuvaric našega morja je samo v dravski banovini na 634 šolah. Tem tisočem se pridružujejo novi tisoči širom države. Prednjačila si ti, slovenska mladina, in tako mora ostati tudi poslej! Ti bodi žarki vzgled vsem bratom in sestram od Triglava do Kajmakčalana, ti jim bodi vzor ljubezni do lastnega morja!

Mladina, zgrinčaj se trumoma okoli prapora svoje mlade in tako važne organizacije, strni v njenem okrilju svoje mogočne vrste in posveti vse svoje mladostne sile klicu:

Čuvajmo naše morje!

Prihodnje leto bo v naši beli Ljubljani vsedržavni kongres Jadranske straže. S svojim strumnim nastopom pokaži tedaj, slovenska mladina, kako čutiš za svoje morje, kjer edino je naša velika narodna in državna bodočnost! V vsej dravski banovini bi tedaj ne smelo biti niti ene šole, ki bi ne korakala za v morje potopljenim buzdovanom kraljeviča Marka!

Ti, mladina, si naša bodočnost, in tebi je namenjena in po Usodi dodeljena odlična naloga, da potegneš iz razburkanih jadranskih valov zobati Markov buzdovan in zakličeš svetu:

»Od izliva sinje Soče do skipetarških planin

naše morje se preliva, naše majke tam je sin!«

Naprej na delo vsi za vse!

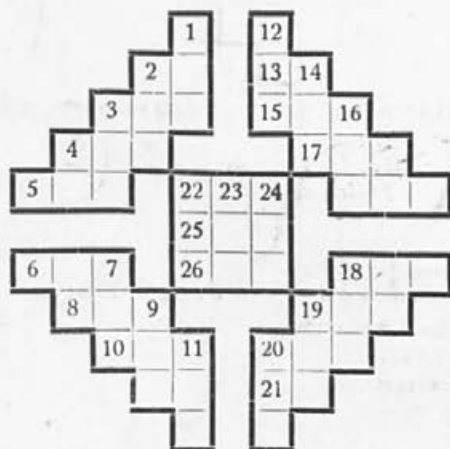
V trdni veri, da le požrtvovalno delo rodi uspehe, v prepričanem upanju, da sami skujemo srečo narodu in državi, ter v neomajni ljubezni in zvestobi do svojega narodnega kralja in mile očetnjave hočemo delati v pravcu:

Vse za Jadran, a Jadrana nikomur!

Sekcija PJS
za dravsko banovino.

KRIŽANKA

Kogoj Slavko, Vrhnika

Navpično: 1. žensko ime, 2. stara oblika od »in« 3. del glave, 4. svojilni zaimek, 7. del cerkve, 9. kar delamo iz mleka, 11. kar obrodijo nekatera drevesa, 12. divja zver, 14. kuhinjska potreba, 16. s čim so streljali Turki na Slovence, 18. se razvije pri ognju, 19. naselbina, 20. kesanje, 22. nasprotje vojne, 23. kakor 25, 24. mesto v Italiji.

Vodoravno: 2. veznik, 3. žensko ime, 4. veznik, 5. osebni zaimek, 6. srbohrvatsko zdravilo, 8. del glave, 10. divja zver, 13. znižana nota od e, 15. domača žival, 17. sport, 18. kar se razvije od ognja, 19. del valovja, 20. veznik, 21. kakor 13, 22. nasprotje vojne, 25. nedol. od »grem«, 26. mesto v Italiji.